Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
JULIANE KOKOTT
της 11ης Δεκεμβρίου 2014[1]

Υπόθεση C-286/13 P

Dole Food Company, Inc.και
Dole Fresh Fruit Europe OHG
κατά

Ευρωπαϊκής Επιτροπής

«Αίτηση αναιρέσεως — Ανταγωνισμός — Συμπράξεις — Εναρμονισμένες πρακτικές — Ευρωπαϊκή αγορά της μπανάνας — Τιμές αναφοράς — Διάρθρωση της αγοράς — Υπολογισμός των μεριδίων της αγοράς — Πράσινες μπανάνες και κίτρινες μπανάνες — Εξ αντικειμένου περιορισμός του ανταγωνισμού — Διεξαγωγή της πρωτοβάθμιας δίκης»

Περιεχόμενα

I – Εισαγωγή 3

II – Το ιστορικό της διαφοράς 4

III – Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου και τα αιτήματα των διαδίκων 5

IV – Εκτίμηση της αιτήσεως αναιρέσεως 6

A — Ο πρώτος λόγος αναιρέσεως: δικονομικά σφάλματα 6

1. Επί του παραδεκτού της επιχειρηματολογίας που ανέπτυξε η Επιτροπή πρωτοδίκως (πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως) 6

2. Επί του παραδεκτού της επιχειρηματολογίας που ανέπτυξε η Dole πρωτοδίκως (δεύτερο και τρίτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως) 8

α) Επί της προσκομίσεως εγγράφου κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση (δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως) 8

β) Επί της απορρίψεως ως απαράδεκτου ενός παραρτήματος στο υπόμνημα απαντήσεως της Dole (τρίτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως) 9

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

γ) Ενδιάμεσο συμπέρασμα 10

3. Επί της αρχής της ισότητας των όπλων (τέταρτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως) 10

4. Επί της αιτιάσεως περί εσφαλμένης διαπιστώσεως των πραγματικών περιστατικών από το Γενικό Δικαστήριο (πέμπτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως) 10

Β — Ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως: παραμόρφωση των πραγματικών περιστατικών 12

Γ — Ο τρίτος λόγος αναιρέσεως: «εσφαλμένη εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων» από το Γενικό Δικαστήριο 14

1. Επί της διαρθρώσεως της αγοράς και της θέσεως των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων στην αγορά — η σημασία κίτρινων και πράσινων μπανανών κατά τον υπολογισμό των μεριδίων της αγοράς (πρώτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως) 15

2. Επί της περιγραφής της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των μετεχόντων στη σύμπραξη (δεύτερο, τρίτο και τέταρτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως) 18

α) Επί των απαιτήσεων αιτιολογήσεως της επίδικης αποφάσεως (δεύτερο και τρίτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως) 18

β) Επί του επιχειρήματος της Dole, ότι οι εργαζόμενοι που μετείχαν στην ανταλλαγή πληροφοριών δεν ήταν υπεύθυνοι για τον καθορισμό των τιμών αναφοράς (τέταρτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως) 19

3. Επί της έννοιας του εξ αντικειμένου περιορισμού του ανταγωνισμού (πέμπτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως) 20

α) Τα κρίσιμα νομικά κριτήρια 20

β) Η εφαρμογή των κρίσιμων νομικών κριτηρίων στη συγκεκριμένη περίπτωση 21

– Επί του είδους και του αντικειμένου της ανταλλαγής πληροφοριών 21

– Επί της συχνότητας και της τακτικότητας της ανταλλαγής πληροφοριών 24

– Επί της διαρθρώσεως της αγοράς 24

– Σύνοψη 25

4. Ενδιάμεσο συμπέρασμα 25

Δ — Ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως: υπολογισμός του προστίμου 25

1. Το πρώτο σκέλος του τέταρτου λόγου αναιρέσεως: συνυπολογισμός της αξίας των πωλήσεων από θυγατρικές της Dole που δεν μετείχαν στη σύμπραξη 25

2. Το δεύτερο σκέλος του τέταρτου λόγου αναιρέσεως: διπλός υπολογισμός των ίδιων πωλήσεων 27

Ε — Σύνοψη 28

V – Έξοδα 26

VI – Πρόταση 28

I – **Εισαγωγή**

1. Καθ' όλα τα προηγούμενα έτη, κανένας άλλος καρπός δεν έχει προκαλέσει τόσο έντονες και ποικίλες νομικές διαφορές όσο η μπανάνα[2]. Για μια ακόμη φορά, στην προκειμένη περίπτωση, το Δικαστήριο καλείται να εξετάσει, όπως και προ 30 και πλέον ετών[3], ορισμένα ζητήματα ανταγωνισμού που αφορούν την αγορά της μπανάνας.

2. Τα ζητήματα αυτά τίθενται σε σχέση με «σύμπραξη για τη διαμόρφωση της τιμής της μπανάνας» της οποίας οι μετέχοντες ευθύνονται για εναρμονισμένες πρακτικές, αντίθετες προς τους κανόνες του ανταγωνισμού, σε αρκετά κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2008[4], η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επέβαλε σε ορισμένους μετέχοντες στη σύμπραξη πρόστιμα ύψους εκατομμυρίων ευρώ λόγω παραβάσεως του άρθρου 81 ΕΚ (νυν άρθρο 101 ΣΛΕΕ). Οι Dole Food Company, Inc. και Dole Fresh Fruit Europe OHG[5] άσκησαν προσφυγή κατά της ανωτέρω αποφάσεως η οποία όμως δεν έγινε δεκτή στον πρώτο βαθμό και οι εν λόγω εταιρίες προβάλλουν πλέον τα αιτήματά τους ενώπιον του Δικαστηρίου, ως αναιρετικού δικαιοδοτικού οργάνου της Ένωσης.

3. Στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος βρίσκεται, εν προκειμένω, το αν οι κίτρινες και οι πράσινες μπανάνες μπορούν να ληφθούν υπόψη κατά τον ίδιο τρόπο, όταν πρέπει να εκτιμηθεί η διάρθρωση της αγοράς, καθώς και η θέση και η συμπεριφορά των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων στη σχετική αγορά. Το ζήτημα αυτό ανακύπτει επανειλημμένως σε πολύ διαφορετικά πλαίσια και διαπνέει το σύνολο της αιτήσεως αναιρέσεως. Η Dole υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν εκτίμησε δεόντως τη σχετική επιχειρηματολογία της κατά της αποφάσεως της Επιτροπής και παραμόρφωσε τα πραγματικά περιστατικά. Επιπλέον, η Dole διατείνεται ότι στην πρωτόδικη απόφαση της 14ης Μαρτίου 2013 (υπόθεση T-588/08)[6], το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο όσον αφορά την έννοια του εξ αντικειμένου περιορισμού του ανταγωνισμού, καθώς και σε διάφορες δικονομικές πλημμέλειες.

4. Η προκειμένη διαδικασία στην υπόθεση C-286/13 P έχει στενή συνάφεια με την αναιρετική διαδικασία στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-293/13 P και C-294/13 P, επί των οποίων αναπτύσσω σήμερα, επίσης, τις προτάσεις μου. Εντούτοις, τα νομικά ζητήματα σε εκείνες τις υποθέσεις —με εξαίρεση την έννοια του εξ αντικειμένου περιορισμού του ανταγωνισμού— είναι εντελώς διαφορετικά από αυτά που πρέπει να επιλυθούν εν προκειμένω.

2 — Βλ. ιδίως τις αποφάσεις United Brands και United Brands Continentaal κατά Επιτροπής (27/76, EU:C:1978:22, σχετικά με την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσεως), Cooperativa Co-Frutta (193/85, EU:C:1987:210, σχετικά με την επιβολή ειδικού φόρου καταναλώσεως στις μπανάνες), Γερμανία κατά Συμβουλίου (C-280/93, EU:C:1994:367, σχετικά με τη νομιμότητα της κοινής οργανώσεως της αγοράς όσον αφορά τη μπανάνα), Atlanta Fruchthandelsgesellschaft κ.λπ. (I) (C-465/93, EU:C:1995:369, σχετικά με ζητήματα προσωρινής έννομης προστασίας ενώπιον εθνικών δικαστηρίων), Van Parys (C-377/02, EU:C:2005:121, σχετικά με τη δυνατότητα ελέγχου των πράξεων της Ένωσης βάσει του δικαίου του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου) και FIAMM κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (C-120/06 P και C-121/06 P, EU:C:2008:476, σχετικά με τον αποκλεισμό δικαιωμάτων αποζημιώσεως για νόμιμες πράξεις των οργάνων της Ένωσης).

3 — Κατά τη δεκαετία του 1970, το Δικαστήριο είχε ασχοληθεί ήδη με ζητήματα ανταγωνισμού που αφορούσαν την αγορά της μπανάνας στην απόφαση United Brands και United Brands Continentaal κατά Επιτροπής (27/76, EU:C:1978:22).

4 — Απόφαση Ε(2008) 5955 τελικό της Επιτροπής, της 15ης Οκτωβρίου 2008, σχετικά με διαδικασία του άρθρου 81 [ΕΚ] (υπόθεση COMP/39.188 — Μπανάνες, περιληπτικώς δημοσιευμένη σε ΕΕ 2009, C 189, σ. 12) (στο εξής: επίδικη απόφαση).

5 — Στο εξής, από κοινού: Dole ή αναιρεσείουσες. Η Dole Fresh Fruit Europe είχε αρχικώς την επωνυμία Dole Germany· υπό την επωνυμία αυτήν προσέφυγε από κοινού με την Dole Food στον πρώτο βαθμό.

6 — Απόφαση Dole Food και Dole Germany κατά Επιτροπής (T-588/08, EU:T:2013:130).

II – **Το ιστορικό της διαφοράς**

5. Αντικείμενο της διοικητικής διαδικασίας ενώπιον της Επιτροπής ήταν η εναρμονισμένη πρακτική πλειόνων επιχειρήσεων δραστηριοποιούμενων στην αγορά της μπανάνας (στο εξής: «εμπλεκόμενες επιχειρήσεις») —μεταξύ των οποίων και η Dole[7]— με σκοπό τον συντονισμό των τιμών αναφοράς της μπανάνας στη βόρεια Ευρώπη κατά τα έτη 2000, 2001 και 2002.

6. Κατά τις διαπιστώσεις του Γενικού Δικαστηρίου, οι μπανάνες μεταφέρονται, κατά κανόνα πράσινες, με πλοία από λιμάνια της Λατινικής Αμερικής προς τη βόρεια Ευρώπη, όπου η άφιξή τους πραγματοποιείται τουλάχιστον μία φορά εβδομαδιαίως[8].

7. Οι μπανάνες παραδίδονται στους Ευρωπαίους αγοραστές τους είτε απευθείας, ως πράσινες μπανάνες, είτε μετά από περίπου επτά ημέρες ωριμάνσεως, ως κίτρινες μπανάνες. Η ωρίμανση διενεργείται είτε από τον εισαγωγέα, αυτοπροσώπως ή για λογαριασμό του, είτε από τον αγοραστή. Οι πελάτες των εισαγωγέων είναι κατά κανόνα επιχειρήσεις ωριμάνσεως ή αλυσίδες καταστημάτων λιανικής.

8. Κατά την κρίσιμη περίοδο, η τιμή για αυτές τις μπανάνες στη βόρεια Ευρώπη καθοριζόταν εβδομαδιαίως με βάση τις τιμές αναφοράς για τις πράσινες μπανάνες. Η τιμή αναφοράς για τις κίτρινες μπανάνες προέκυπτε, κανονικά, από την τιμή αναφοράς για τις πράσινες μπανάνες με την προσθήκη των εξόδων ωριμάνσεως. Οι τιμές που καταβάλλονταν από τις επιχειρήσεις λιανικής και τους διανομείς (οι λεγόμενες «πραγματικές τιμές» ή «τιμές συναλλαγής») καθορίζονταν είτε κατόπιν διαπραγματεύσεων που πραγματοποιούνταν σε εβδομαδιαία βάση, κατά κανόνα το απόγευμα της Πέμπτης ή την Παρασκευή, είτε με συμβάσεις προμήθειας, βάσει προσυμφωνημένων μαθηματικών τύπων καθορισμού των τιμών.

9. Οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις προέβαιναν, αφενός, σε διμερείς επαφές με αντικείμενο τον προκαθορισμό των τιμών, κατά τις οποίες συζητούσαν τις παραμέτρους για τον εβδομαδιαίο καθορισμό των τιμών αναφοράς ή συζητούσαν ή αποκάλυπταν τις τάσεις των τιμών ή παρείχαν στοιχεία σχετικά με τις τιμές αναφοράς για τις ερχόμενες εβδομάδες. Τέτοιες επαφές πραγματοποιούνταν προτού οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις καθορίσουν τις δικές τους τιμές αναφοράς, συνήθως τις Τετάρτες, και είχαν όλες ως αντικείμενο τις μελλοντικές τιμές αναφοράς. Οι διμερείς αυτές επαφές με αντικείμενο τον προκαθορισμό των τιμών αποσκοπούσαν στον περιορισμό της αβεβαιότητας που σχετίζεται με τη συμπεριφορά των λοιπών επιχειρήσεων, ενόψει του καθορισμού των τιμών αναφοράς το πρωί της Πέμπτης.

10. Αφετέρου, οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις γνωστοποιούσαν σε διμερές επίπεδο τις τιμές αναφοράς μετά τον καθορισμό τους την Πέμπτη το πρωί. Με αυτή την ανταλλαγή πληροφοριών ήταν σε θέση να ελέγχουν τη λήψη των αποφάσεων καθορισμού των τιμών, ενισχύοντας τη συνεργασία τους.

11. Οι τιμές αναφοράς χρησίμευαν τουλάχιστον ως δείκτες, τάσεις και/ή ενδείξεις για την αγορά, σχετικά με την εξέλιξη της τιμής της μπανάνας. Περαιτέρω, σε ορισμένες συναλλαγές, η τιμή συνδεόταν ευθέως με την τιμή αναφοράς βάσει συμβατικών συμφωνιών περί εφαρμογής μαθηματικών τύπων για τον καθορισμό των τιμών.

12. Κατά τον καθορισμό της εμπορικής πολιτικής τους, οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις έπρεπε οπωσδήποτε να λαμβάνουν υπόψη τις πληροφορίες που προέρχονταν από τους ανταγωνιστές τους, όπως ρητώς παραδέχθηκαν οι Chiquita και Dole.

7 — Πέραν της Dole, στις εναρμονισμένες πρακτικές μετείχαν κυρίως η Chiquita και η Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert, η οποία συνδέεται με την Del Monte.

8 — Βλ., σχετικά και ως προς τα ακόλουθα, τις σκέψεις 8 έως 23 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

13. Στις 8 Απριλίου 2005 η Chiquita υπέβαλε αίτηση επιείκειας ενώπιον της Επιτροπής βάσει της ανακοινώσεως περί συνεργασίας του 2002[9]. Κατόπιν ελέγχων σε διάφορες επιχειρήσεις, μεταξύ άλλων και στις εγκαταστάσεις της Dole Fresh Fruit Europe, και αφού απέστειλε αρκετά αιτήματα παροχής πληροφοριών, η Επιτροπή απηύθυνε στις 20 Ιουλίου 2007 ανακοίνωση αιτιάσεων σε πολυάριθμες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην αγορά της μπανάνας. Στη συνέχεια της διοικητικής διαδικασίας, παρασχέθηκε πρόσβαση στον φάκελο της υποθέσεως στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, η ακρόαση των οποίων πραγματοποιήθηκε από τις 4 έως τις 6 Φεβρουαρίου 2008. Τέλος, στις 15 Οκτωβρίου 2008, η Επιτροπή εξέδωσε την επίδικη απόφαση.

14. Στην επίδικη απόφαση η Επιτροπή διαπίστωσε ότι πολλές επιχειρήσεις, μεταξύ των οποίων και η Dole, ενήργησαν κατά παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ, καθόσον μετείχαν σε εναρμονισμένη πρακτική με σκοπό τον συντονισμό των τιμών αναφοράς για τις μπανάνες. Από γεωγραφικής απόψεως, η εν λόγω παράβαση αφορούσε το Βέλγιο, τη Δανία, τη Γερμανία, τη Φινλανδία, το Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία και τη Σουηδία[10]. Η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η ανάμιξη της Dole στην παράβαση κάλυπτε την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 2000 έως την 31η Δεκεμβρίου 2002[11].

15. Με την επίδικη απόφαση η Επιτροπή επέβαλε πρόστιμα σε πολλές εμπλεκόμενες επιχειρήσεις λόγω της συμμετοχής τους στην παράβαση. Όσον αφορά την επιχείρηση Dole, η Επιτροπή επέβαλε στις εταιρίες Dole Food και Dole Fresh Fruit Europe, από κοινού και εις ολόκληρον, πρόστιμο ύψους 45,6 εκατομμυρίων ευρώ[12].

16. Αρκετοί από τους αποδέκτες της επίδικης αποφάσεως ζήτησαν έννομη προστασία σε πρώτο βαθμό, ασκώντας κατ' αυτής προσφυγές ακυρώσεως ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου. Η προσφυγή ακυρώσεως που άσκησαν οι Dole Food Company και Dole Germany στις 24 Δεκεμβρίου 2008 απορρίφθηκε στο σύνολό της από το Γενικό Δικαστήριο με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση της 14ης Μαρτίου 2013 και οι προσφεύγουσες καταδικάστηκαν στα δικαστικά έξοδα.

III – **Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου και τα αιτήματα των διαδίκων**

17. Με δικόγραφο της 24ης Μαΐου 2013, οι Dole Food και Dole Fresh Fruit Europe άσκησαν από κοινού την προκειμένη αναίρεση κατά της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου. Ζητούν από το Δικαστήριο:

— να αναιρέσει εν όλω ή εν μέρει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, κατά το μέρος που απορρίπτει την προσφυγή των αναιρεσειουσών·

— να ακυρώσει εν όλω ή εν μέρει την επίδικη απόφαση ως προς τις αναιρεσείουσες·

— να ακυρώσει ή να μειώσει το πρόστιμο που επιβλήθηκε στις αναιρεσείουσες, στο πλαίσιο της πλήρους δικαιοδοσίας που έχει δυνάμει του άρθρου 261 ΣΛΕΕ·

— επικουρικώς, να αναπέμψει την υπόθεση στο Γενικό Δικαστήριο προκειμένου να αποφανθεί σύμφωνα με την απόφαση του Δικαστηρίου·

9 — Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε υποθέσεις συμπράξεων (καρτέλ) (ΕΕ 2002, C 45, σ. 3).

10 — Άρθρο 1 της επίδικης αποφάσεως.

11 — Άρθρο 1, στοιχεία ε' και στ', της επίδικης αποφάσεως.

12 — Άρθρο 2, στοιχείο β', της επίδικης αποφάσεως.

επιπλέον:

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα της παρούσας διαδικασίας και της διαδικασίας ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.

18. Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο:

— να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως·

— επικουρικώς, να απορρίψει την προσφυγή ακυρώσεως,

καθώς και

— να καταδικάσει τις αναιρεσείουσες στα δικαστικά έξοδα της αναιρετικής διαδικασίας και, επικουρικώς, στα έξοδα της διαδικασίας ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.

19. Επί της αιτήσεως αναιρέσεως διεξήχθη ενώπιον του Δικαστηρίου έγγραφη διαδικασία, ενώ στις 8 Οκτωβρίου 2014 έλαβε χώρα και η επ' ακροατηρίου συζήτηση.

IV – **Εκτίμηση της αιτήσεως αναιρέσεως**

20. Οι πολυάριθμες αιτιάσεις που προβάλλει η Dole κατά της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως συνιστούν αντικείμενο τεσσάρων, συνολικώς, λόγων αναιρέσεως, τους οποίους θα εξετάσω διαδοχικώς στη συνέχεια.

A — *Ο πρώτος λόγος αναιρέσεως: δικονομικά σφάλματα*

21. Με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως, ο οποίος διαιρείται σε πέντε σκέλη, η Dole υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πολυάριθμες δικονομικές πλημμέλειες κατά την εξέταση της επίδικης αποφάσεως.

1. Επί του παραδεκτού της επιχειρηματολογίας που ανέπτυξε η Επιτροπή πρωτοδίκως (πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως)

22. Καταρχάς η Dole προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι κακώς επέτρεψε στην Επιτροπή να αντικρούσει, για πρώτη φορά κατά τη δίκη, στοιχεία περιεχόμενα στον φάκελο της διοικητικής διαδικασίας και αναιρούντα τις διαπιστώσεις που περιλαμβάνονται στην επίδικη απόφαση. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το Γενικό Δικαστήριο παρέβη τις υποχρεώσεις σε σχέση με την αιτιολόγηση των πράξεων της Ένωσης βάσει του άρθρου 253 ΕΚ σε συνδυασμό με την απαγόρευση καθυστερημένης προβολής ισχυρισμών δυνάμει του άρθρου 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του.

23. Η αιτίαση αυτή στηρίζεται στο επιχείρημα της Dole ότι οι δικές της τιμές αναφοράς και εκείνες της Chiquita δεν αντιστοιχούν στις ίδιες ημερολογιακές εβδομάδες και ως εκ τούτου αφορούν μπανάνες μη ανταγωνιστικές στην αγορά λιανικής[13]. Η Επιτροπή αντέκρουσε πρώτη φορά αυτό το επιχείρημα στη διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, μολονότι μπορούσε να αναπτύξει τις συναφείς παρατηρήσεις της στην επίδικη απόφαση, δεδομένου ότι τα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία περιέχονταν ήδη στον φάκελο της διοικητικής διαδικασίας.

13 — Βλ. σκέψη 119 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

24. Κατά τις διαπιστώσεις του Γενικού Δικαστηρίου, οι οποίες δεν αμφισβητούνται με την προκειμένη αίτηση αναιρέσεως, η Dole προέβαλε το επιχείρημα ότι οι δικές της μπανάνες και οι μπανάνες της Chiquita δεν ήταν ανταγωνιστικές στην αγορά λιανικής το πρώτον κατά τη διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και όχι στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας [14].

25. Υπό αυτές τις συνθήκες, είναι αυτονόητο ότι το Γενικό Δικαστήριο έπρεπε να παράσχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να αντικρούσει κατά την πρωτοβάθμια δίκη τούτο το επιχείρημα της Dole που προβλήθηκε πρώτη φορά με το δικόγραφο της προσφυγής. Επομένως, η παράβαση του άρθρου 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου αποκλείεται εξαρχής [15]. Πράγματι, στο πλαίσιο ένδικης διαδικασίας, η Επιτροπή έχει δικαίωμα σε κατ' αντιμωλία δίκη, όπως και κάθε διάδικος [16].

26. Εντούτοις, πρέπει να επιτευχθεί και η κατάλληλη ισορροπία μεταξύ του δικαιώματος της Επιτροπής σε κατ' αντιμωλία δίκη και του δικαιώματος των οικείων επιχειρήσεων σε δίκαιη δίκη και σε αποτελεσματική ένδικη προστασία (άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων) [17]. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή μπορεί, ασφαλώς, να διευκρινίσει τους λόγους στους οποίους στηρίζεται η προσβαλλόμενη απόφασή της στο πλαίσιο των αμυντικών ισχυρισμών που προβάλλει κατά την ένδικη διαδικασία [18]. Στην περίπτωση αυτή όμως δεν μπορεί να προβάλει εντελώς νέους λόγους. Άλλωστε, η αρχική έλλειψη αιτιολογίας δεν μπορεί να θεραπευθεί από το γεγονός ότι ο ενδιαφερόμενος πληροφορείται τους λόγους στους οποίους στηρίζεται η απόφαση κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης [19]. Αυτή η απαγόρευση «μεταβολής της αιτιολογίας» ενώπιον δικαστηρίου είναι ιδιαιτέρως αυστηρή σε ποινικές ή οιονεί ποινικές διαδικασίες, όπως η διαδικασία σχετικά με τις παραβάσεις των κανόνων περί συμπράξεων [20].

27. Στην προκειμένη περίπτωση, η επίδικη απόφαση καθιστά σαφές και αναμφίβολο ότι, κατά την Επιτροπή, οι τιμές αναφοράς χρησίμευαν τουλάχιστον ως δείκτες, τάσεις και/ή ενδείξεις για την αγορά, σχετικά με την εξέλιξη της τιμής της μπανάνας και ήταν σημαντικές, καθόσον σε ορισμένες συναλλαγές, η τιμή συνδεόταν ευθέως με την τιμή αναφοράς βάσει συμβατικών συμφωνιών περί εφαρμογής μαθηματικών τύπων για τον καθορισμό των τιμών [21].

28. Από την ανωτέρω αιτιολογία της επίδικης αποφάσεως προκύπτει σαφώς ότι κατά την εκτίμηση της Επιτροπής οι εναρμονισμένες πρακτικές σχετικά με τις τιμές αναφοράς ήταν ικανές να ασκήσουν συγκεκριμένη επιρροή στην αγορά της μπανάνας, ανεξαρτήτως του αν τα συγκεκριμένα προϊόντα των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων τελούσαν ή δεν τελούσαν σε άμεση ανταγωνιστική σχέση μεταξύ τους στην αγορά λιανικής.

14 — Σκέψεις 128 έως 132 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

15 — Συναφώς, απόφαση Alliance One International και Standard Commercial Tobacco κατά Επιτροπής (C-628/10 P και C-14/11 P, EU:C:2012:479, σκέψη 58).

16 — Απόφαση Επιτροπή κατά Ιρλανδίας κ.λπ. (C-89/08 P, EU:C:2009:742, σκέψη 53)· ομοίως, απόφαση Επανεξέταση M κατά EMEA (C-197/09 RX-II, EU:C:2009:804, σκέψη 42).

17 — Βλ. τις προτάσεις μου Alliance One International και Standard Commercial Tobacco κατά Επιτροπής (C-628/10 P και C-14/11 P, EU:C:2012:11, σημείο 109).

18 — Απόφαση Stora Kopparbergs Bergslags κατά Επιτροπής (C-286/98 P, EU:C:2000:630, σκέψη 61)· ομοίως, αποφάσεις Präsident Ruhrkohlen-Verkaufsgesellschaft κ.λπ. κατά Hohe Behörde (36/59 έως 38/59 και 40/59, EU:C:1960:36, ιδίως σ. 926 και 927) και Picciolo κατά Κοινοβουλίου (111/83, EU:C:1984:200, σκέψη 22).

19 — Αποφάσεις Michel κατά Κοινοβουλίου (195/80, EU:C:1981:284, σκέψη 22), Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-189/02 P,C-202/02 P,C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, EU:C:2005:408, σκέψη 463), Elf Aquitaine κατά Επιτροπής (C-521/09 P, EU:C:2011:620, σκέψη 149) και Alliance One International και Standard Commercial Tobacco κατά Επιτροπής (C-628/10 P και C-14/11 P, EU:C:2012:479, σκέψη 74).

20 — Για το ποινικό δίκαιο εν στενή εννοία, βλ. απόφαση E και F (C-550/09, EU:C:2010:382, σκέψη 59)· για οιονεί ποινικούς τομείς —μεταξύ αυτών το δίκαιο των συμπράξεων— βλ. αποφάσεις Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, EU:C:2005:408, σκέψη 463) και Elf Aquitaine κατά Επιτροπής (C-521/09 P, EU:C:2011:620, σκέψη 149).

21 — Σκέψη 19 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως και αιτιολογική σκέψη 115 της επίδικης αποφάσεως.

29. Για τον λόγο αυτόν, το Γενικό Δικαστήριο ορθώς δέχθηκε ότι η αιτιολογία της επίδικης αποφάσεως πληρούσε τις προϋποθέσεις του άρθρου 253 ΕΚ (πλέον, άρθρο 296, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ) και ότι οι επιπρόσθετες παρατηρήσεις της Επιτροπής στην πρωτοβάθμια δίκη, οι οποίες οφείλονταν στην επιχειρηματολογία που είχε αναπτύξει η Dole στο δικόγραφο προσφυγής της, δεν επιδίωκαν να αιτιολογήσουν εκ των υστέρων την επίδικη απόφαση, αλλά είχαν μόνον αμυντικό και διευκρινιστικό σκοπό [22].

30. Συνεπώς, το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως είναι αβάσιμο.

2. Επί του παραδεκτού της επιχειρηματολογίας που ανέπτυξε η Dole πρωτοδίκως (δεύτερο και τρίτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως)

31. Περαιτέρω, η Dole διατείνεται ότι το Γενικό Δικαστήριο κακώς απέρριψε ως απαράδεκτα και δεν έλαβε υπόψη δύο έγγραφα τα οποία προσκόμισε η ίδια.

α) Επί της προσκομίσεως εγγράφου κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση (δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως)

32. Καταρχάς, η Dole προβάλλει δικονομική πλημμέλεια η οποία συνίσταται στο ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν της επέτρεψε να προσκομίσει έγγραφο κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, προς αντίκρουση δήθεν νέου ισχυρισμού που η Επιτροπή προέβαλε με το υπόμνημα ανταπαντήσεως [23].

33. Το εν λόγω έγγραφο ήταν απόσπασμα από τον φάκελο της διοικητικής διαδικασίας με το οποίο η Dole ήθελε να αποδείξει, όπως υποστηρίζει, ότι η κοινώς καλούμενη «τιμή αναφοράς Aldi» είχε σημασία μόνο για τις κίτρινες μπανάνες και όχι για τις πράσινες μπανάνες, διότι αφορούσε τις μπανάνες που θα αγόραζε η Aldi μετά από δύο εβδομάδες. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η Dole ήθελε να αποδυναμώσει το επιχείρημα που υποτίθεται ότι προέβαλε η Επιτροπή στο υπόμνημα ανταπαντήσεως, δηλαδή ότι η «τιμή αναφοράς Aldi» είχε σημασία και ως προς τον καθορισμό της τιμής για τις πράσινες μπανάνες.

34. Καταρχήν, ο προσφεύγων της πρωτοβάθμιας διαδικασίας έχει δικαίωμα κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου να αντικρούσει επιχειρήματα του καθού που περιλαμβάνονταν στο τελευταίο του υπόμνημα —της ανταπαντήσεως. Εάν το εν λόγω υπόμνημα περιείχε νέα στοιχεία, δεν μπορεί να αποκλεισθεί κατηγορηματικώς η δυνατότητα του προσφεύγοντος να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία για την αποδυνάμωση τους ακόμη και σε τόσο όψιμο στάδιο της διαδικασίας.

35. Τούτο όμως δεν συνέβη στην προκειμένη περίπτωση.

36. Αφενός, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η «τιμή αναφοράς Aldi» συνιστούσε ήδη αντικείμενο της διοικητικής διαδικασίας και της επίδικης αποφάσεως [24]. Όπως προκύπτει από τη δικογραφία, το περιεχόμενο και η σημασία της «τιμής αναφοράς Aldi» είχε αποτελέσει εξαρχής αντικείμενο αντιπαραθέσεων μεταξύ των διαδίκων και κατά την έγγραφη πρωτοβάθμια διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου. Επομένως, δεν επρόκειτο επ' ουδενί για νέο στοιχείο το οποίο προβλήθηκε πρώτη φορά διαρκούσης της διαδικασίας με το υπόμνημα ανταπαντήσεως της Επιτροπής.

22 — Σκέψεις 133 έως 135 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

23 — Σκέψεις 40 έως 48 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

24 — Σκέψη 14 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως και αιτιολογική σκέψη 104 της επίδικης αποφάσεως.

37. Εάν η Dole, λοιπόν, θεωρούσε ότι ήταν σημαντικό να διορθώσει τις παρατηρήσεις της Επιτροπής ως προς την «τιμή αναφοράς Aldi» και έκρινε αναγκαίο για τον σκοπό αυτό να στηριχθεί στον φάκελο της διοικητικής διαδικασίας, είχε τη δυνατότητα να πράξει τούτο ήδη κατά την έγγραφη πρωτοβάθμια διαδικασία. Η Dole μπορούσε ιδίως να επισημάνει στο δικόγραφο της προσφυγής της, ή το αργότερο στο υπόμνημα απαντήσεως, την ιδιαιτερότητα ότι η «τιμή αναφοράς Aldi» αφορούσε κίτρινες μπανάνες οι οποίες θα αγοράζονταν μετά από δύο εβδομάδες.

38. Αφετέρου, πρέπει να τονισθεί ότι, στην πραγματικότητα, η ίδια η Dole επισήμανε πρωτοδίκως στο δικόγραφο προσφυγής της ότι η τιμή αγοράς της Aldi για τις κίτρινες μπανάνες λειτουργούσε ως τιμή αναφοράς για όλους τους αγοραστές μπανάνας στη βόρεια Ευρώπη, ανεξαρτήτως του αν αγόραζαν πράσινες ή κίτρινες μπανάνες [25].

39. Υπό αυτές τις συνθήκες, η Dole δεν μπορεί να υποστηρίξει σοβαρά ότι στην επ' ακροατηρίου συζήτηση ήθελε να διορθώσει —δήθεν εσφαλμένο— επιχείρημα της Επιτροπής. Αντιθέτως, με το πρόσχημα της εν λόγω διορθώσεως, επιδίωξε να προβάλει νέο λόγο ο οποίος μάλιστα ερχόταν σε αντίφαση προς την επιχειρηματολογία που είχε αναπτύξει στην προγενέστερη έγγραφη διαδικασία. Ο κανόνας αποκλεισμού στο άρθρο 48 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου δεν επιτρέπει τέτοιου είδους τακτικές.

40. Ορθώς, λοιπόν, το Γενικό Δικαστήριο δεν έλαβε υπόψη το έγγραφο που προσκόμισε η Dole κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση στον πρώτο βαθμό [26].

β) Επί της απορρίψεως ως απαράδεκτου ενός παραρτήματος στο υπόμνημα απαντήσεως της Dole (τρίτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως)

41. Περαιτέρω, η Dole υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, καθόσον έκρινε ως απαράδεκτο το παράρτημα C 7 του υπομνήματος απαντήσεως της Dole στον πρώτο βαθμό. Η αιτίαση αυτή αφορά τις σκέψεις 460 έως 470 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, όπου το Γενικό Δικαστήριο απορρίπτει όντως ως «απαράδεκτο» το εν λόγω παράρτημα.

42. Η Dole ήθελε να χρησιμοποιήσει το παράρτημα C 7, ώστε να καταδείξει πρωτοδίκως ότι η Επιτροπή απέσπασε από το πλαίσιό τους ορισμένες από τις εξηγήσεις που είχε παράσχει η Dole στη διοικητική διαδικασία.

43. Όπως προκύπτει από τη δικογραφία, στο υπόμνημα απαντήσεως της Dole ουδόλως διευκρινίζεται για ποιες εξηγήσεις της διοικητικής διαδικασίας πρόκειται και κατά πόσον αυτές παρερμηνεύθηκαν από την Επιτροπή. Ουσιαστικές παρατηρήσεις επί τούτου περιλαμβάνει αποκλειστικώς το παράρτημα C 7.

44. Επομένως, η Dole παραβίασε τη δικονομική αρχή κατά την οποία τα επιχειρήματα των διαδίκων πρέπει να παρατίθενται στα υπομνήματά τους και τα παραρτήματα αυτών των υπομνημάτων έχουν μόνον αποδεικτική και διευκρινιστική λειτουργία [27]. Βάσει της αρχής αυτής, η γενική παραπομπή σε άλλα κείμενα, ακόμη και σε παραρτήματα συνημμένα στην προσφυγή, δεν μπορεί να καλύψει την

25 — Στη γλώσσα διαδικασίας: «[...] Aldi's pricing for yellow bananas served as a reference price for all purchasers of bananas, whether green or yellow, in Northern Europe» (σημείο 47, in fine, του δικογράφου προσφυγής της Dole στην υπόθεση T-588/08· βλ. και σημείο 46, in fine, του ιδίου δικογράφου).

26 — Στη σκέψη 48 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το έγγραφο «κρίνεται απαράδεκτο» κατά τρόπο μη συνήθη.

27 — Απόφαση Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, EU:C:2005:408, σκέψεις 97 και 100).

έλλειψη ουσιωδών στοιχείων της νομικής επιχειρηματολογίας τα οποία πρέπει να περιλαμβάνονται στο εκάστοτε υπόμνημα [28]. Το Γενικό Δικαστήριο δεν έχει υποχρέωση να αναζητά και να εξακριβώνει στα παραρτήματα ισχυρισμούς και επιχειρήματα που μπορεί να στηρίζουν ενδεχομένως την προσφυγή [29].

45. Στην προκειμένη περίπτωση, λοιπόν, το Γενικό Δικαστήριο ορθώς αρνήθηκε να λάβει υπόψη το περιεχόμενο του παραρτήματος C 7.

γ) Ενδιάμεσο συμπέρασμα

46. Συνεπώς, το δεύτερο και το τρίτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως είναι επίσης αβάσιμα.

3. Επί της αρχής της ισότητας των όπλων (τέταρτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως)

47. Στο τέταρτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως, η Dole υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο παραβίασε την αρχή της ισότητας των όπλων, διότι δεν έλαβε υπόψη τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε η Dole πρωτοδίκως, ενώ επέτρεψε στην Επιτροπή να προβάλει νέες αιτιάσεις και επιχειρήματα.

48. Αναμφιβόλως, η αρχή της ισότητας των όπλων έχει πρωταρχική σημασία, καθόσον απορρέει από την απαίτηση διασφαλίσεως δίκαιης δίκης ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης. Επιτάσσει να παρέχεται σε κάθε διάδικο ευλόγως η δυνατότητα να εκθέτει την άποψή του, περιλαμβανομένων των αποδεικτικών στοιχείων, υπό συνθήκες που δεν τον περιάγουν σε σαφώς μειονεκτική θέση έναντι του αντιδίκου [30].

49. Στην προκειμένη περίπτωση όμως η αιτίαση περί δήθεν παραβιάσεως της ισότητας των όπλων δεν στηρίζεται σε ουσιαστική επιχειρηματολογία εκ μέρους των αναιρεσειουσών, από την οποία να προκύπτει κάποιου είδους —και μάλιστα όχι *πρόδηλη*— δυσμενής δικονομική μεταχείριση της Dole έναντι της Επιτροπής στην πρωτοβάθμια διαδικασία.

50. Αντιθέτως, η Dole θεμελιώνει την αιτίασή της παραπέμποντας απλώς εν γένει στις επισημάνσεις της σχετικά με το πρώτο, το δεύτερο και το τρίτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως. Δηλαδή, το τέταρτο αυτό σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως ακολουθεί την πορεία των τριών προηγούμενων.

51. Δεδομένου ότι το πρώτο, το δεύτερο και το τρίτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθούν, ούτε το τέταρτο σκέλος που αφορά την αρχή της ισότητας των όπλων μπορεί να γίνει δεκτό.

4. Επί της αιτιάσεως περί εσφαλμένης διαπιστώσεως των πραγματικών περιστατικών από το Γενικό Δικαστήριο (πέμπτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως)

52. Στο πέμπτο και τελευταίο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως, η Dole διατείνεται ότι το Γενικό Δικαστήριο απέτυχε να διαπιστώσει δεόντως τα πραγματικά περιστατικά με βάση τα άρθρα 64 και 65 του Κανονισμού Διαδικασίας του. Η Dole προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, διότι υπέβαλε μόνον προφορικές ερωτήσεις, αλλά δεν έλαβε κανένα μέτρο οργανώσεως της διαδικασίας και δεν προέβη σε διεξαγωγή αποδείξεων, μολονότι βρισκόταν σε

28 — Αποφάσεις Versalis κατά Επιτροπής (C-511/11 P, EU:C:2013:386, σκέψη 115) και MasterCard κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-382/12 P, EU:C:2014:2201, σκέψη 40).

29 — Αποφάσεις Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, EU:C:2005:408, σκέψεις 98 και 100) και MasterCard κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-382/12 P, EU:C:2014:2201, σκέψη 41).

30 — Αποφάσεις Σουηδία κατά API και Επιτροπής (C-514/07 P, C-528/07 P και C-532/07 P, EU:C:2010:541, σκέψη 88) και Otis κ.λπ. (C-199/11, EU:C:2012:684, σκέψη 71).

«πρόδηλη σύγχυση» όσον αφορά συγκεκριμένα κρίσιμα γεγονότα. Τούτο συνεπάγεται, κατά τις αναιρεσείουσες, ότι το Γενικό Δικαστήριο παραβίασε τις αρχές της διεξαγωγής αποδείξεων, καθώς και την υποχρέωσή του προς ακριβή διαπίστωση των πραγματικών περιστατικών, θίγοντας συγχρόνως τα δικαιώματα άμυνας της Dole.

53. Καταρχάς επιβάλλεται να σημειωθεί ότι απόκειται στις αναιρεσείουσες να παραθέσουν στην αίτηση αναιρέσεως με ακρίβεια τα βαλλόμενα στοιχεία της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, καθώς και τα νομικά επιχειρήματα που στηρίζουν ειδικώς τις αιτιάσεις τους [31]. Πρέπει να απορρίπτεται ως προδήλως απαράδεκτη αίτηση αναιρέσεως στερούμενη συνεπούς δομής, περιοριζόμενη στην προβολή γενικής φύσεως επιχειρημάτων και μη περιέχουσα ακριβή στοιχεία αφορώντα τις σκέψεις της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως τις φερόμενες ως πάσχουσες πλάνη περί το δίκαιο [32].

54. Δεδομένης της ιδιαιτέρως αόριστης επιχειρηματολογίας της Dole, έχω σοβαρές επιφυλάξεις ως προς το αν το πέμπτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως μπορεί να θεωρηθεί εν γένει παραδεκτό. Πράγματι, η αίτηση αναιρέσεως δεν περιέχει περισσότερα στοιχεία πέραν της ασαφούς επισημάνσεως περί «συγχύσεως» του Γενικού Δικαστηρίου όσον αφορά «τα γεγονότα που σχετίζονται με τη φύση των τιμών αναφοράς». Δεν διευκρινίζεται σε τι ακριβώς συνίσταται αυτή η «σύγχυση», ενώ ουδόλως επισημαίνονται τα συγκεκριμένα σημεία της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως από τα οποία προκύπτει τέτοιο συμπέρασμα [33].

55. Ανεξαρτήτως αυτού όμως πρέπει οπωσδήποτε να σημειωθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, το Γενικό Δικαστήριο είναι το μόνο αρμόδιο να κρίνει την ενδεχόμενη ανάγκη να συμπληρώσει τα πληροφοριακά στοιχεία που διαθέτει στις υποθέσεις των οποίων έχει επιληφθεί. Ο αποδεικτικός χαρακτήρας των στοιχείων αυτών εμπίπτει στην κυριαρχική εκτίμησή του περί των πραγματικών περιστατικών, η οποία, κατά επίσης πάγια νομολογία, εκφεύγει του ελέγχου του Δικαστηρίου όταν κρίνει κατ' αναίρεση, εκτός αν οι διάδικοι προβάλλουν παραμόρφωση των πραγματικών περιστατικών ή των αποδεικτικών στοιχείων [34].

56. Το γεγονός το οποίο επικαλείται η Dole, ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέβαλε πολυάριθμες ερωτήσεις στους διαδίκους στην επ' ακροατηρίου συζήτηση, δεν δύναται να εκληφθεί ως ένδειξη αμέλειας του Γενικού Δικαστηρίου κατά τη διαπίστωση των πραγματικών περιστατικών. Αντιθέτως, από την αναλυτική εξέταση των διαδίκων μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι το Γενικό Δικαστήριο ερεύνησε με ιδιαίτερη ευσυνειδησία τις λεπτομέρειες του αντικειμένου της διαφοράς. Εξάλλου, η εξέταση των διαδίκων συνιστά δυνατότητα την οποία προβλέπουν οι δικονομικές διατάξεις προκειμένου να απαλειφθούν τυχόν υφιστάμενες ασάφειες [35]. Το αποτέλεσμα τέτοιας εξετάσεως μπορεί να καταστήσει περιττή τη λήψη λοιπών μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας ή την τυπική διεξαγωγή αποδείξεων.

31 — Αποφάσεις Telefónica και Telefónica de España κατά Επιτροπής (C-295/12 P, EU:C:2014:2062, σκέψη 29) και MasterCard κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-382/12 P, EU:C:2014:2201, σκέψεις 151 και 215).

32 — Απόφαση Telefónica και Telefónica de España κατά Επιτροπής (C-295/12 P, EU:C:2014:2062, σκέψη 30).

33 — Στο πλαίσιο αυτού του πέμπτου σκέλους του πρώτου λόγου αναιρέσεως, η Dole δεν συγκεκριμενοποιεί την αιτίαση περί παραμορφώσεως του περιεχομένου των πραγματικών περιστατικών, η οποία μάλιστα προβλήθηκε μόνον παρεμπιπτόντως, αλλά παραπέμπει απλώς στον δεύτερο λόγο αναιρέσεως. Επομένως, θα περιορισθώ ομοίως να εξετάσω το εν λόγω ζήτημα στο πλαίσιο του δεύτερου λόγου αναιρέσεως (βλ., κατωτέρω, σημεία 61 έως 70 των παρουσών προτάσεων).

34 — Αποφάσεις Ismeri Europa κατά Ελεγκτικού Συνεδρίου (C-315/99 P, EU:C:2001:391, σκέψη 19), Der Grüne Punkt–Duales System Deutschland κατά Επιτροπής (C-385/07 P, EU:C:2009:456, σκέψη 163) και E.ON Energie κατά Επιτροπής (C-89/11 P, EU:C:2012:738, σκέψη 115)· ομοίως, απόφαση Viega κατά Επιτροπής (C-276/11 P, EU:C:2013:163, σκέψη 39).

35 — Άρθρο 24, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, σε συνδυασμό με το άρθρο 53, παράγραφος 1, του Οργανισμού του Δικαστηρίου.

57. Επίσης, πρέπει να υπομνησθεί ότι στη διαδικασία ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης σε υποθέσεις ανταγωνισμού ισχύει η αρχή της ελεύθερης διαθέσεως[36]. Εάν κατά την Dole ήταν αναγκαία πρωτοδίκως η λήψη μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας ή η διεξαγωγή αποδείξεων, μπορούσε να υποβάλει στο Γενικό Δικαστήριο σχετικά αιτήματα με συγκεκριμένο αντικείμενο[37]. Εντούτοις, όπως αναγνώρισαν και οι αναιρεσείουσες κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου, η Dole δεν υπέβαλε κανένα τέτοιο αίτημα πρωτοδίκως, μολονότι δεν χωρεί αμφιβολία ότι είχε αυτή τη δυνατότητα. Κατόπιν τούτου, η Dole δεν μπορεί πλέον στο στάδιο της αναιρετικής διαδικασίας να προβάλει την αιτίαση ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν τήρησε τις υποχρεώσεις του ως προς τη διευκρίνιση των πραγματικών περιστατικών[38].

58. Στο πλαίσιο διαφοράς που αφορά υπόθεση συμπράξεως, το Γενικό Δικαστήριο δεν δεσμεύεται εν γένει να εξετάσει εκ νέου αυτεπαγγέλτως το σύνολο της δικογραφίας[39]. Μόνο σε ιδιαιτέρως εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να γίνει δεκτό ότι η ευρεία ευχέρεια εκτιμήσεως που διαθέτει το Γενικό Δικαστήριο σχετικά με τα αποδεικτικά μέσα τα οποία είναι κατάλληλα και αναγκαία για την απόδειξη συγκεκριμένου γεγονότος συνεπάγεται υποχρέωση αυτεπάγγελτης διεξαγωγής περαιτέρω αποδείξεων ακόμη και όταν κανένας διάδικος δεν έχει υποβάλει αντίστοιχο αίτημα. Τούτο ισχύει, κατά μείζονα λόγο, όταν οι διάδικοι είναι μεγάλες επιχειρήσεις —όπως εν προκειμένω— με σχετική εμπειρία σε ζητήματα δικαίου του ανταγωνισμού και εκπροσωπούνται από εξειδικευμένους δικηγόρους[40].

59. Στην προκειμένη περίπτωση, οι αναιρεσείουσες δεν προέβαλαν καμία ιδιαίτερη περίσταση από την οποία θα μπορούσε να προκύψει, κατ' εξαίρεση, υποχρέωση του Γενικού Δικαστηρίου για αυτεπάγγελτη διεξαγωγή αποδείξεων. Ακόμη και κατόπιν δικής μου ρητής ερωτήσεως δεν μπόρεσαν να αναφέρουν τέτοιες περιστάσεις.

60. Συνεπώς, ούτε το πέμπτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως είναι βάσιμο και, ως εκ τούτου, αυτός ο λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

Β — *Ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως: παραμόρφωση των πραγματικών περιστατικών*

61. Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, η Dole προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι παραμόρφωσε το περιεχόμενο ορισμένων πραγματικών περιστατικών τα οποία είναι κρίσιμα για την ορθή εκτίμηση της παραβάσεως εντός του νομικού και οικονομικού πλαισίου της. Αυτός ο λόγος αναιρέσεως βάλλει κατά των σκέψεων 152, 182, 184 και 232 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

36 — Αποφάσεις Chalkor κατά Επιτροπής (C-386/10 P, EU:C:2011:815, σκέψεις 64 και 66), Schindler Holding κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-501/11 P, EU:C:2013:522, σκέψη 46) και Siemens κατά Επιτροπής (C-239/11 P, C-489/11 P και C-498/11 P, EU:C:2013:866, σκέψη 321)· βλ., επίσης, τις προτάσεις μου στην υπόθεση Schindler Holding κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-501/11 P, EU:C:2013:248, σημείο 47), καθώς και τις προτάσεις μου στην υπόθεση Nexans και Nexans France κατά Επιτροπής (C-37/13 P, EU:C:2014:223, σημείο 87).

37 — Ομοίως, απόφαση Siemens κατά Επιτροπής (C-239/11 P, C-489/11 P και C-498/11 P, EU:C:2013:866, σκέψη 322).

38 — Αποφάσεις Schindler Holding κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-501/11 P, EU:C:2013:522, σκέψη 46) και Viega κατά Επιτροπής (C-276/11 P, EU:C:2013:163, σκέψεις 41 και 42).

39 — Αποφάσεις Chalkor κατά Επιτροπής (C-386/10 P, EU:C:2011:815, σκέψη 66), Kone κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-510/11 P, EU:C:2013:696, σκέψη 32), καθώς και Telefónica και Telefónica de España κατά Επιτροπής (C-295/12 P, EU:C:2014:2062, σκέψη 55).

40 — Βλ., σχετικά, τις προτάσεις μου στην υπόθεση Schindler Holding κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-501/11 P, EU:C:2013:248, σημείο 51), καθώς και τις προτάσεις μου στην υπόθεση Nexans και Nexans France κατά Επιτροπής (C-37/13 P, EU:C:2014:223, σημεία 87 και 88).

62. Συναφώς, τίθενται κατ' ουσία τρία συγκεκριμένα ερωτήματα: πρώτον, αν το Γενικό Δικαστήριο εξομοίωσε κατά τρόπο εσφαλμένο τις τιμές αναφοράς [41] και τις προσφερόμενες τιμές [42]· δεύτερον, αν το Γενικό Δικαστήριο έλαβε εσφαλμένως ως δεδομένο ότι η Dole χρησιμοποιούσε τιμή αναφοράς για τις κίτρινες μπανάνες· και τρίτον, αν οι τιμές αναφοράς για τις πράσινες και τις κίτρινες μπανάνες είναι τόσο στενά συνδεδεμένες σε όλον τον κλάδο, ώστε να θεωρείται δυνατή η μετατρεψιμότητά τους.

63. Προκαταρκτικώς, επιβάλλεται να επισημανθεί ότι για να γίνει δεκτή η παραμόρφωση των πραγματικών περιστατικών ή των αποδεικτικών στοιχείων πρέπει να συντρέχουν αυστηρές προϋποθέσεις. Τέτοιου είδους παραμόρφωση υφίσταται μόνον όταν, χωρίς να εξετασθούν νέα αποδεικτικά στοιχεία, προκύπτει ότι η εκτίμηση των προσκομισθέντων αποδεικτικών στοιχείων είναι προδήλως εσφαλμένη [43].

64. Από την επιχειρηματολογία της Dole δεν μπορεί να αντληθεί κάποιο στοιχείο που θα συνιστούσε ένδειξη *προδήλως εσφαλμένης* εκτιμήσεως πραγματικών περιστατικών ή αποδεικτικών στοιχείων.

65. Πρώτον, όσον αφορά την προβαλλόμενη εξομοίωση τιμών αναφοράς και προσφερόμενων τιμών στις σκέψεις 152, 182, 184 και 232 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, πρέπει να τονισθεί ότι σε καμία από αυτές τις σκέψεις της αποφάσεως δεν χρησιμοποιείται τέτοια ορολογία. Μόνο στη σκέψη 182 εμφανίζεται ο όρος «τιμή αναφοράς», ενώ στη σκέψη 152 γίνεται απλώς λόγος περί «τιμής για τις κίτρινες μπανάνες» [44], στη σκέψη 184 περιλαμβάνεται ο όρος «κίτρινη τιμή» [45] και στη σκέψη 232 γίνεται εκ νέου διάκριση μεταξύ «κίτρινης τιμής» και «πράσινης τιμής». Σε καμία από τις ανωτέρω σκέψεις της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως δεν εξομοιώνει το Γενικό Δικαστήριο τις τιμές αναφοράς με τις προσφερόμενες τιμές, ούτε πραγματοποιείται εξομοίωση μεταξύ τιμών αναφοράς και πραγματικά καταβληθεισών τιμών. Η σχετική αιτίαση της Dole είναι αβάσιμη.

66. Δεύτερον, ως προς την υποτιθέμενη χρησιμοποίηση τιμής αναφοράς για τις κίτρινες μπανάνες εκ μέρους της Dole, πρέπει να σημειωθεί ότι το Γενικό Δικαστήριο χρησιμοποιεί τον όρο «τιμή αναφοράς για τις κίτρινες μπανάνες» σε σχέση με την Dole μόνο σε ένα σημείο της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, συγκεκριμένα στη σκέψη 182. Τούτο όμως οφείλεται μάλλον σε συντακτική αβλεψία και όχι σε προδήλως εσφαλμένη εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών. Σε κάθε περίπτωση, από την επιχειρηματολογία της Dole δεν προκύπτει σαφώς κατά πόσον αυτή η ενδεχόμενη ανακρίβεια στη διατύπωση της σκέψεως 182 επηρέασε την εκτίμηση, από απόψεως τηρήσεως των κανόνων του ανταγωνισμού, των πραγματικών περιστατικών εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου καθώς και το διατακτικό της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως. Ακόμη και αν εξεταζόταν το ενδεχόμενο να γίνει δεκτή η παραμόρφωση των πραγματικών περιστατικών, η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση δεν θα ήταν δυνατό να αναιρεθεί χωρίς συγκεκριμένα σχετικά στοιχεία [46].

67. Τρίτον, σε σχέση με το ζήτημα της μετατρεψιμότητας μεταξύ πράσινων και κίτρινων τιμών αναφοράς σε όλον τον κλάδο, η αιτίαση της Dole περί παραμορφώσεως των πραγματικών περιστατικών αφορά τη σκέψη 232 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως. Αξιοσημείωτο είναι όμως ότι στην επίμαχη σκέψη ουδόλως χρησιμοποιείται ο όρος «τιμές αναφοράς» [47] τον οποίο προβάλλει η

41 — Στη γλώσσα διαδικασίας (αγγλική): «quotation prices»· στη γλώσσα διαβουλεύσεως (γαλλική): «prix de reference».

42 — Στη γλώσσα διαδικασίας: «price quotes»· στη γλώσσα διαβουλεύσεως: «offres de prix». Στη γερμανική μετάφραση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως η φράση «price quotes» αποδίδεται άλλοτε ως «angebotene Preise» [στο ελληνικό κείμενο: «προσφορές τιμής»] και άλλοτε ως «Preisnotierungen» [στο ελληνικό κείμενο: «προτεινόμενες τιμές»], αλλά η τελευταία επιλογή είναι μάλλον άστοχη στο πλαίσιο της προκειμένης περιπτώσεως.

43 — Αποφάσεις PKK και KNK κατά Συμβουλίου (C-229/05 P, EU:C:2007:32, σκέψη 37), Sniace κατά Επιτροπής (C-260/05 P, EU:C:2007:700, σκέψη 37) και Lafarge κατά Επιτροπής (C-413/08 P, EU:C:2010:346, σκέψη 17).

44 — Στη γλώσσα διαδικασίας: «a yellow quote», στη γλώσσα διαβουλεύσεως: «une offre jaune».

45 — Στη γλώσσα διαδικασίας: «a yellow price», στη γλώσσα διαβουλεύσεως: «un prix jaune».

46 — Αποφάσεις P & O European Ferries (Vizcaya) και Diputación Foral de Vizcaya κατά Επιτροπής (C-442/03 P και C-471/03 P, EU:C:2006:356, σκέψεις 67 έως 69), Sison κατά Συμβουλίου (C-266/05 P, EU:C:2007:75, σκέψεις 70 έως 72), και Inuit Tapiriit Kanatami κ.λπ. κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου (C-583/11 P, EU:C:2013:625, σκέψη 112).

47 — Στη γλώσσα διαδικασίας: «quotation prices».

Dole. Ισχύει μόνον ότι το Γενικό Δικαστήριο λαμβάνει ως δεδομένη τη στενή σχέση μεταξύ «πράσινων τιμών» και «κίτρινων τιμών». Η Dole, ωστόσο, δεν προέβαλε κανένα στοιχείο που να υποδηλώνει ότι η εν λόγω διαπίστωση θα μπορούσε να είναι εσφαλμένη —πόσο μάλλον *προδήλως εσφαλμένη*. Αντιθέτως, το συμπέρασμα του Γενικού Δικαστηρίου αποτελεί λογική αναγκαιότητα, εάν ληφθεί υπόψη το αποδεικτικό υλικό —συγκεκριμένα η ηλεκτρονική επιστολή που απέστειλε στις 2 Ιανουαρίου 2003 εργαζόμενος της Atlanta— το οποίο εξετάστηκε πρωτοδίκως στις αμέσως προηγούμενες σκέψεις 220 έως 231 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως. Στις σκέψεις αυτές περιγράφονται παραστατικά οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ των τιμών που χρησιμοποιούσαν οι Chiquita και Dole, ακόμη και αν η μία επιχείρηση στηρίζεται στην «κίτρινη τιμή» και η άλλη στην «πράσινη τιμή». Συνολικώς, λοιπόν, η αιτίαση περί παραμορφώσεως που βάλλει κατά της σκέψεως 232 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως έχει αδύναμα θεμέλια.

68. Φρονώ, εν γένει, ότι στο πλαίσιο του δεύτερου λόγου αναιρέσεως η Dole προβάλλει κάθε είδους αβάσιμα σημασιολογικά σοφίσματα, τα οποία στην πραγματικότητα σκοπούν αποκλειστικώς να ωθήσουν το Δικαστήριο στην επανεκτίμηση των πραγματικών περιστατικών με το πρόσχημα της αιτιάσεως περί δήθεν παραμορφώσεως αυτών[48]. Εντούτοις, δεν απόκειται στο Δικαστήριο, όταν κρίνει κατ' αναίρεση, να υποκαταστήσει με τη δική του εκτίμηση των δεδομένων της αγοράς και της καταστάσεως του ανταγωνισμού την εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου[49].

69. Οι αιτιάσεις που προβάλλουν οι αναιρεσείουσες πάσχουν επίσης, διότι αποσπούν από το πλαίσιό τους μεμονωμένες σκέψεις της αποφάσεως. Εάν οι προσβαλλόμενες σκέψεις της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως δεν εξετασθούν απομονωμένες αλλά εντός του πλαισίου της συνολικής αιτιολογίας της αποφάσεως, γίνεται εύκολα κατανοητό ότι το Γενικό Δικαστήριο αντιλήφθηκε ορθώς τη λειτουργία της αγοράς της μπανάνας στη βόρεια Ευρώπη συμπεριλαμβανομένων και των λεπτομερειών της[50]. Το Γενικό Δικαστήριο έλαβε υπόψη ακόμη και το διαρκώς επαναλαμβανόμενο επιχείρημα της Dole ότι οι μπανάνες της και οι μπανάνες της Chiquita δεν ήταν ανταγωνιστικές στην αγορά λιανικής[51]· το ότι, εν τέλει, το Γενικό Δικαστήριο δεν πείσθηκε από το εν λόγω επιχείρημα δεν δύναται να στηρίξει καθαυτό την αιτίαση περί παραμορφώσεως των πραγματικών περιστατικών ή των αποδεικτικών στοιχείων.

70. Κατόπιν όλων των ανωτέρω, λοιπόν, ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

Γ — *Ο τρίτος λόγος αναιρέσεως: «εσφαλμένη εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων» από το Γενικό Δικαστήριο*

71. Με τον τρίτο λόγο αναιρέσεως, ο οποίος αποτελείται από πέντε σκέλη, η Dole προβάλλει την αιτίαση της «εσφαλμένης εκτιμήσεως των αποδεικτικών στοιχείων από το Γενικό Δικαστήριο». Εάν η αιτίαση της Dole λαμβανόταν υπόψη κατά γράμμα, ο τρίτος αυτός λόγος αναιρέσεως θα έπρεπε να απορριφθεί ως προδήλως απαράδεκτος, δεδομένου ότι η εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών και των αποδεικτικών στοιχείων απόκειται αποκλειστικώς στο Γενικό Δικαστήριο, ενώ το Δικαστήριο, ως αναιρετικό δικαιοδοτικό όργανο, δεν έχει τέτοια αρμοδιότητα —με εξαίρεση ενδεχόμενη αιτίαση περί παραμορφώσεως[52]. Μια πιο προσεκτική εξέταση όμως αποκαλύπτει ότι η αιτίαση της δήθεν «εσφαλμένης εκτιμήσεως των αποδεικτικών στοιχείων» καλύπτει κατ' ουσία διάφορες αιτιάσεις όσον αφορά την αιτιολόγηση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τις νομικές προϋποθέσεις αιτιολογήσεως της επίδικης αποφάσεως και τον νομικό χαρακτηρισμό των πραγματικών περιστατικών.

48 — Αποφάσεις Lafarge κατά Επιτροπής (C-413/08 P, EU:C:2010:346, σκέψη 23), Ziegler κατά Επιτροπής (C-439/11 P, EU:C:2013:513, σκέψεις 75 και 76) και FLSmidth κατά Επιτροπής (C-238/12 P, EU:C:2014:284, σκέψη 31).

49 — Απόφαση British Airways κατά Επιτροπής (C-95/04 P, EU:C:2007:166, σκέψη 137).

50 — Βλ., ιδίως, σκέψεις 226 έως 228 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

51 — Βλ., εκ νέου, σκέψεις 128 έως 132 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

52 — Διάταξη San Marco κατά Επιτροπής (C-19/95 P, EU:C:1996:331, σκέψεις 39 και 40) και αποφάσεις Επιτροπή κατά Schneider Electric (C-440/07 P, EU:C:2009:459, σκέψη 103), καθώς και Telefónica και Telefónica de España κατά Επιτροπής (C-295/12 P, EU:C:2014:2062, σκέψη 84)· ομοίως, απόφαση MasterCard κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-382/12 P, EU:C:2014:2201, σκέψη 60).

1. Επί της διαρθρώσεως της αγοράς και της θέσεως των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων στην αγορά — η σημασία κίτρινων και πράσινων μπανανών κατά τον υπολογισμό των μεριδίων της αγοράς (πρώτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως)

72. Καταρχάς, στο πλαίσιο αυτού του τρίτου λόγου αναιρέσεως, η Dole προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι επιβεβαίωσε χωρίς τη δέουσα αιτιολόγηση τους υπολογισμούς για το κοινό μερίδιο της αγοράς των Dole, Chiquita και Del Monte/Weichert, στους οποίους στηριζόταν η Επιτροπή στην επίδικη απόφαση με σκοπό την περιγραφή της σχετικής διαρθρώσεως της αγοράς.

73. Η αιτίαση αυτή βάλλει πρωτίστως κατά της σκέψεως 353 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, όπου το Γενικό Δικαστήριο συμφωνεί με τη διαπίστωση της Επιτροπής «ότι οι Dole, Chiquita και Weichert κατέχουν σημαντικό μερίδιο της αγοράς». Τούτη η διαπίστωση στηριζόταν στο ότι η Επιτροπή υπολόγισε, στο πλαίσιο της επίδικης αποφάσεως, ότι το κοινό μερίδιο της αγοράς των Chiquita, Dole και Weichert κυμαινόταν από 45 % έως 50 %, με βάση την αξία των πωλήσεων μπανάνας στη βόρεια Ευρώπη κατά το έτος 2002[53], και από 40 % έως 45 %, με βάση τη «φαινόμενη κατανάλωση νωπών μπανανών στη βόρεια Ευρώπη» κατά την ίδια περίοδο[54].

74. Η Dole διατείνεται ότι οι ανωτέρω υπολογισμοί του μεριδίου της αγοράς που κατείχαν από κοινού οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις είναι υπερβολικοί. Οι αυξημένοι αριθμοί οφείλονται στο ότι η Επιτροπή είχε υπολογίσει από κοινού τις πράσινες και τις κίτρινες μπανάνες χωρίς να λάβει υπόψη ότι μόνον πράσινες μπανάνες εισάγονται στη βόρεια Ευρώπη και ότι ορισμένες εξ αυτών πωλούνται μεταξύ εισαγωγέων πριν διατεθούν ως ώριμες κίτρινες μπανάνες στη λιανική αγορά. Κατ' αυτόν τον τρόπο — όπως υποστηρίζει η Dole— ένα τμήμα των μπανανών που πωλήθηκαν στην αγορά της βόρειας Ευρώπης υπολογίσθηκαν εις διπλούν κατά τον προσδιορισμό των μεριδίων της αγοράς.

75. Οι αναιρεσείουσες υποστηρίζουν ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν εξέτασε δεόντως το ανωτέρω επιχείρημα της Dole και ότι, ως εκ τούτου, η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση πάσχει λόγω ελλείψεως αιτιολογίας.

76. Η αιτίαση αυτή προκαλεί έκπληξη, καθόσον στις σκέψεις 351 έως 354 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως το Γενικό Δικαστήριο λαμβάνει ρητώς θέση επί της ανωτέρω ενστάσεως της Dole και την απορρίπτει στην ουσία της με την αιτιολογία ότι η επιχειρηματολογία της Dole «στηρίζεται σε εσφαλμένη παραδοχή, δηλαδή στον διαχωρισμό των κίτρινων από τις πράσινες μπανάνες»[55].

77. Εφόσον, λοιπόν, υφίσταται αιτιολόγηση —έστω και συνοπτική— εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου, μπορεί να υποτεθεί ότι η Dole διαφωνεί ως προς το *περιεχόμενο* της εν λόγω σκέψεως της πρωτόδικης αποφάσεως. Ωστόσο, τέτοιου είδους κριτική επί της ουσίας δεν δύναται να θέσει εν αμφιβόλω την τυπική νομιμότητα της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως ως προς την τήρηση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως. Η Dole μπορεί να έχει διαφορετική γνώμη από αυτήν του Γενικού Δικαστηρίου όσον αφορά την ουσία της υποθέσεως. Πάντως, το γεγονός αυτό δεν καθιστά, αφεαυτού, πλημμελές το σκεπτικό της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως[56].

78. Εντούτοις, στην προβαλλόμενη αιτίαση της Dole σχετικά με την αιτιολογία της πρωτόδικης αποφάσεως πλανάται και το ερώτημα μήπως μπορούσε να απαιτηθεί από το Γενικό Δικαστήριο, από τυπικής απόψεως, να *αιτιολογήσει πιο αναλυτικά* την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση με βάση τις επικρίσεις της Dole όσον αφορά τον υπολογισμό του κοινού μεριδίου της αγοράς των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων.

53 — Αιτιολογικές σκέψεις 26 και 27 της επίδικης αποφάσεως και σκέψη 345 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

54 — Αιτιολογική σκέψη 31 της επίδικης αποφάσεως και σκέψη 350 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

55 — Σκέψη 352, πρώτη περίοδος, της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

56 — Αποφάσεις Wunenburger κατά Επιτροπής (C-362/05 P, EU:C:2007:322, σκέψη 80) και Γκόγκος κατά Επιτροπής (C-583/08 P, EU:C:2010:287, σκέψη 35).

79. Η υποχρέωση προσήκουσας αιτιολογήσεως των πρωτόδικων αποφάσεων προκύπτει από το άρθρο 36 σε συνδυασμό με το άρθρο 53, παράγραφος 1, του Οργανισμού του Δικαστηρίου. Κατά πάγια νομολογία, από το σκεπτικό μιας αποφάσεως πρέπει να προκύπτει κατά τρόπο σαφή και μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση η συλλογιστική του Γενικού Δικαστηρίου, ώστε να μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να γνωρίζουν τους λόγους της αποφάσεώς του και να μπορεί το Δικαστήριο να ασκεί τον έλεγχό του [57].

80. Έλλειψη αιτιολογίας μπορεί να υφίσταται ακόμη και σε περίπτωση που το Γενικό Δικαστήριο παρέλειψε στην απόφασή του να εξετάσει αίτημα [58], λόγο προσφυγής [59] ή επιχείρημα των διαδίκων [60].

81. Ωστόσο πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν οφείλει να παραθέτει αιτιολογία που να ακολουθεί σε όλη τους την έκταση όλους τους συλλογισμούς που διατύπωσαν οι διάδικοι, ιδίως, εάν αυτοί δεν ήταν αρκούντως σαφείς και ακριβείς [61]. Αντιθέτως, το σκεπτικό του Γενικού Δικαστηρίου μπορεί να συνάγεται και εμμέσως, υπό την προϋπόθεση ότι οι μεν ενδιαφερόμενοι δύνανται να διακρίνουν τους λόγους για τους οποίους το Γενικό Δικαστήριο δεν δέχθηκε τα επιχειρήματά τους, το δε Δικαστήριο έχει στη διάθεσή του επαρκή στοιχεία ώστε να ασκήσει τον έλεγχό του [62]. Κρίσιμο είναι, τέλος, αν το Γενικό Δικαστήριο έχει συμπεριλάβει στο σκεπτικό του κάθε προβαλλόμενη προσβολή δικαιώματος και αν έχει εξετάσει δεόντως τα *βασικά επιχειρήματα* των διαδίκων [63].

82. Στην προκειμένη περίπτωση, δύσκολα μπορεί να υποστηριχθεί ότι η κριτική που άσκησε η Dole για τον υπολογισμό του κοινού μεριδίου της αγοράς των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων στον οποίο στηρίχθηκε η Επιτροπή συνιστούσε *βασικό* επιχείρημά της στην πρωτοβάθμια διαδικασία. Αντιθέτως, η κριτική αυτή διατυπώθηκε μόνον παρεμπιπτόντως στο πλαίσιο των γραπτών παρατηρήσεων που υπέβαλε η Dole ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου. Συγκεκριμένα, στο δικόγραφο της προσφυγής η Dole αφιερώνει στο εν λόγω ζήτημα μόνον ένα σημείο [64] και στο υπόμνημα απαντήσεως μόλις μία φράση [65]. Επί της ουσίας, η Dole περιορίσθηκε στην επισήμανση ότι το μερίδιο της αγοράς στο οποίο στηρίζεται η Επιτροπή είναι «ιδιαιτέρως υπερβολικό» και ότι από ανεξάρτητη έρευνα καταναλωτών προέκυψε ότι το μερίδιο της αγοράς που κατέχουν από κοινού οι Chiquita, Dole και Del Monte/Weichert στη Γερμανία είναι μικρότερο από 25 %.

83. Η αιτίαση της Dole η οποία έχει βρεθεί πλέον —στο πλαίσιο της αναιρετικής διαδικασίας— στο επίκεντρο και συνίσταται στο ότι η Επιτροπή δεν έπρεπε να υπολογίσει από κοινού τις πράσινες και τις κίτρινες μπανάνες είχε περιληφθεί πρωτοδίκως μόνο σε υποσημείωση [66]. Στη γραπτή επιχειρηματολογία της Dole στον πρώτο βαθμό ουδόλως γίνεται λόγος για διπλό υπολογισμό των μπανανών λόγω της ενδεχόμενης συμπεριλήψεως των πωλήσεων μεταξύ εισαγωγέων.

57 — Απόφαση Συμβούλιο κατά De Nil και Impens (C-259/96 P, EU:C:1998:224, σκέψεις 32 και 33), France Télécom κατά Επιτροπής (C-202/07 P, EU:C:2009:214, σκέψη 29) και Mindo κατά Επιτροπής (C-652/11 P, EU:C:2013:229, σκέψη 29).

58 — Απόφαση Ευρωπαϊκή Δυναμική κατά Επιτροπής (C-200/10 P, EU:C:2011:281, σκέψη 33).

59 — Αποφάσεις Vidrányi κατά Επιτροπής (C-283/90 P, EU:C:1991:361, σκέψη 29), Επιτροπή κατά Greencore (C-123/03 P, EU:C:2004:783, σκέψη 40 και 41) και Γκόγκος κατά Επιτροπής (C-583/08 P, EU:C:2010:287, σκέψη 29).

60 — Αποφάσεις Ferriere Nord κατά Επιτροπής (C-219/95 P, EU:C:1997:375), Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, EU:C:2005:408, σκέψη 244) και France Télécom κατά Επιτροπής (C-202/07 P, EU:C:2009:214, σκέψη 41)· όλες οι περιπτώσεις αφορούν επιχειρήματα υπέρ της μειώσεως προστίμων.

61 — Αποφάσεις Connolly κατά Επιτροπής (C-274/99 P, EU:C:2001:127, σκέψη 121) και FIAMM κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (C-120/06 P και C-121/06 P, EU:C:2008:476, σκέψη 91).

62 — Αποφάσεις Ziegler κατά Επιτροπής (C-439/11 P, EU:C:2013:513, σκέψη 82), Gascogne Sack Deutschland κατά Επιτροπής (C-40/12 P, EU:C:2013:768, σκέψη 35) και MasterCard κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-382/12 P, EU:C:2014:2201, σκέψη 189).

63 — Αποφάσεις Κομνηνού κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-167/06 P, EU:C:2007:633, σκέψη 22) και Mindo κατά Επιτροπής (C-652/11 P, EU:C:2013:229, σκέψη 41).

64 — Σημείο 118 του δικογράφου της προσφυγής στον πρώτο βαθμό.

65 — Το σημείο 40 του υπομνήματος απαντήσεως στον πρώτο βαθμό περιέχει μόνον αναφορά εντός παρενθέσεως στους «υπερβολικούς υπολογισμούς της Επιτροπής».

66 — Υποσημείωση 86 του δικογράφου της προσφυγής στον πρώτο βαθμό· στην υποσημείωση 44 του υπομνήματος απαντήσεως στον πρώτο βαθμό επαναλαμβάνεται αυτή η αιτίαση.

84. Όπως παραδέχθηκε κατ' ανάγκη η Dole, κατόπιν ρητής ερωτήσεως που της υπέβαλε το Δικαστήριο, αυτά τα δύο ζητήματα —αφενός, ο συνυπολογισμός πράσινων και κίτρινων μπανανών και, αφετέρου, ο διπλός υπολογισμός των μπανανών που πωλούνταν μεταξύ των εισαγωγέων— δεν αναπτύχθηκαν περισσότερο ούτε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.

85. Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν μπορεί να προσαφθεί στο Γενικό Δικαστήριο ότι παρέλειψε να εξετάσει διεξοδικώς τα εν λόγω ζητήματα στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση. Επ' ουδενί, λοιπόν, δεν μπορεί να γίνει λόγος περί παραβάσεως της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως.

Συμπληρωματικές παρατηρήσεις σχετικά με την κριτική επί της ουσίας που αφορά τον υπολογισμό των μεριδίων της αγοράς

86. Μόνο για λόγους πληρότητας της παρούσας εξετάσεως, συμπληρώνω ότι η επιχειρηματολογία της Dole στο πλαίσιο του πρώτου σκέλους του τρίτου λόγου αναιρέσεως δεν συνιστά κατάλληλη βάση ούτε για την ουσιαστική αμφισβήτηση των εκτιμήσεων του Γενικού Δικαστηρίου σε σχέση με το μερίδιο της αγοράς που κατείχαν από κοινού οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις.

87. Εφόσον η εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών και των αποδεικτικών στοιχείων απόκειται αποκλειστικώς στο Γενικό Δικαστήριο, δεν εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου, στο πλαίσιο αναιρετικής διαδικασίας, να υποκαταστήσει με τη δική του εκτίμηση των δεδομένων της αγοράς και της καταστάσεως του ανταγωνισμού την εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου[67].

88. Ασφαλώς, είναι ορθό ότι στην αναιρετική διαδικασία το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να ελέγξει τον νομικό χαρακτηρισμό των πραγματικών περιστατικών από το Γενικό Δικαστήριο, καθώς και να διαπιστώσει ενδεχόμενη παραμόρφωση των πραγματικών περιστατικών και αποδεικτικών στοιχείων[68]. Ωστόσο, η Dole δεν προέβαλε ενώπιον του Δικαστηρίου καμία εκ των δύο ανωτέρω αιτιάσεων όσον αφορά τον επίμαχο, εν προκειμένω, υπολογισμό του μεριδίου της αγοράς που κατέχουν από κοινού οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις[69].

89. Ανεξαρτήτως αυτού, οι παρατηρήσεις της Dole επί των προβαλλομένων ανακριβειών που αφορούν τον υπολογισμό του μεριδίου της αγοράς που κατείχαν από κοινού οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις είναι πολύ γενικές και αόριστες για να αποτελέσουν αντικείμενο σοβαρής εκτιμήσεως[70]. Η Dole δεν παρέχει ιδίως κανένα στοιχείο το οποίο να καταδεικνύει την έκταση των πωλήσεων μπανανών που πραγματοποιούνταν μεταξύ εισαγωγέων. Επρόκειτο για διαδεδομένη πρακτική ή μόνο για περιστασιακό φαινόμενο[71]; Εν τέλει, χωρίς την προβολή ουσιαστικών σχετικών στοιχείων εκ μέρους της Dole[72] δεν είναι δυνατόν να κριθεί αν η ενδεχόμενη συμπερίληψη των πωλήσεων μεταξύ εισαγωγέων μπορούσε να ασκήσει εν γένει σημαντική επιρροή στα μερίδια της αγοράς που υπολογίζονται στην επίδικη απόφαση και επί των οποίων στηρίζεται το Γενικό Δικαστήριο.

67 — Απόφαση British Airways κατά Επιτροπής (C-95/04 P, EU:C:2007:166, σκέψη 137)

68 — Αποφάσεις Επιτροπή κατά Brazzelli Lualdi κ.λπ. (C-136/92 P, EU:C:1994:211, σκέψη 49), Επιτροπή κατά Schneider Electric (C-440/07 P, EU:C:2009:459, σκέψη 191), Συμβούλιο κατά Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group (C-337/09 P, EU:C:2012:471, σκέψη 55) και Ziegler κατά Επιτροπής (C-439/11 P, EU:C:2013:513, σκέψη 74).

69 — Η αιτίαση περί παραμορφώσεως των πραγματικών περιστατικών την οποία προέβαλε η Dole στο πλαίσιο του δεύτερου λόγου αναιρέσεως *δεν* στηρίχθηκε στον υποτιθέμενο εσφαλμένο υπολογισμό των μεριδίων της αγοράς.

70 — Αποφάσεις Lindorfer κατά Συμβουλίου (C-227/04 P, EU:C:2007:490, σκέψη 83), Schindler Holding κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-501/11 P, EU:C:2013:522, σκέψη 45) και MasterCard κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-382/12 P, EU:C:2014:2201, σκέψη 151).

71 — Σύμφωνα με τις διευκρινίσεις της Επιτροπής κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου, τις οποίες δεν αμφισβήτησε η Dole, οι πωλήσεις μπανανών μεταξύ των εισαγωγέων ήταν ήσσονος σημασίας. Τούτο το συμπέρασμα συνάγεται και από τις επίσης μη αμφισβητούμενες διαπιστώσεις της Επιτροπής στις αιτιολογικές σκέψεις 451 έως 453 της επίδικης αποφάσεως —μολονότι εντάσσονται σε διαφορετικό πλαίσιο.

72 — Τουλάχιστον ως προς τις ενδεχόμενες πωλήσεις της Dole σε άλλους εισαγωγείς ή ως προς τις αγορές της Dole από άλλους εισαγωγείς θα ήταν αναμενόμενη η παρουσίαση συγκεκριμένων στοιχείων κατά την ένδικη διαδικασία. Η Dole, δηλαδή, έχει στη διάθεσή της όλες τις σχετικές πληροφορίες που αφορούν τις δικές τους συναλλαγές με μπανάνες.

90. Συνεπώς, λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, το πρώτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

2. Επί της περιγραφής της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των μετεχόντων στη σύμπραξη (δεύτερο, τρίτο και τέταρτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως)

91. Με το δεύτερο, το τρίτο και το τέταρτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως, η Dole υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πολυάριθμες πλάνες περί το δίκαιο, οι οποίες συνδέονται συνολικώς με την περιγραφή της επίδικης ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων.

α) Επί των απαιτήσεων αιτιολογήσεως της επίδικης αποφάσεως (δεύτερο και τρίτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως)

92. Καταρχάς, η Dole προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι είχε πολύ μειωμένες απαιτήσεις όσον αφορά την αιτιολόγηση της επίδικης αποφάσεως. Κατά την Dole, το Γενικό Δικαστήριο όφειλε να ζητήσει από την Επιτροπή πιο ακριβή περιγραφή των αντικειμένων ως προς τα οποία οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις αντάλλασσαν μεταξύ τους πληροφορίες με σκοπό τη νόθευση του ανταγωνισμού (δεύτερο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως) και έπρεπε να απαιτήσει από την Επιτροπή να παραθέσει αναλυτικώς τις παραμέτρους διαμορφώσεως των τιμών που αφορούσε η διαπιστωθείσα παράβαση με σκοπό τη νόθευση του ανταγωνισμού (τρίτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως). Τα δύο αυτά ζητήματα αλληλεπικαλύπτονται σε σημαντικό βαθμό. Για τον λόγο αυτόν πρέπει να εξετασθούν από κοινού.

93. Οι νομικές απαιτήσεις περί αιτιολογήσεως των αποφάσεων της Επιτροπής στον τομέα του δικαίου των συμπράξεων αντλούνται από το άρθρο 253 ΕΚ (πλέον άρθρο 296, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ). Κατά πάγια νομολογία, η αιτιολογία πρέπει να καθιστά σαφή και μη διφορούμενη τη συλλογιστική της Επιτροπής, ώστε να γνωρίζουν οι ενδιαφερόμενοι τους λόγους που δικαιολογούν τη λήψη του μέτρου και το αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο να μπορεί να ασκήσει τον έλεγχό του[73].

94. Εντούτοις, η αιτιολογία δεν απαιτείται να διασαφηνίζει όλα τα ουσιώδη πραγματικά και νομικά στοιχεία, καθόσον το ζήτημα αν η αιτιολογία μιας πράξεως ικανοποιεί τις απαιτήσεις του άρθρου 253 ΕΚ πρέπει να εκτιμάται όχι μόνο βάσει του περιεχομένου της, αλλά και του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται καθώς και του συνόλου των κανόνων δικαίου που διέπουν τον σχετικό τομέα[74].

95. Το Γενικό Δικαστήριο παρέπεμψε αναλυτικώς στις αιτιολογικές σκέψεις της επίδικης αποφάσεως και επισήμανε, μεταξύ άλλων, ότι η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων στην προκειμένη περίπτωση αφορούσε αποθέματα, πλεονάζουσες ποσότητες προς εισαγωγή στα λιμάνια, την εκτίμηση της αναμενόμενης ζήτησης στην αγορά και την ανάπτυξη της αγοράς —παραδείγματος χάρη, με τη διοργάνωση διαφημιστικών εκστρατειών—, καθώς και το ενδεχόμενο γενικής ανόδου ή μειώσεως ή σταθεροποιήσεως των τιμών της αγοράς[75].

73 — Αποφάσεις Bertelsmann και Sony Corporation of America κατά Impala (C-413/06 P, EU:C:2008:392, σκέψη 166), Elf Aquitaine κατά Επιτροπής (C-521/09 P, EU:C:2011:620, σκέψη 147) και Ziegler κατά Επιτροπής (C-439/11 P, EU:C:2013:513, σκέψη 115).

74 — Αποφάσεις Bertelsmann και Sony Corporation of America κατά Impala (C-413/06 P, EU:C:2008:392, σκέψη 166), Elf Aquitaine κατά Επιτροπής (C-521/09 P, EU:C:2011:620, σκέψη 150) και Ziegler κατά Επιτροπής (C-439/11 P, EU:C:2013:513, σκέψη 116).

75 — Σκέψεις 262 και 263 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

96. Κατά την εκτίμησή μου, από την ανωτέρω απαρίθμηση του είδους των ανταλλασσόμενων πληροφοριών καθίσταται αρκούντως σαφές ότι η Dole δεν ήταν δυνατό να μην είχε αντιληφθεί το ακριβές περιεχόμενο της παραβάσεως που της καταλογιζόταν. Πολλώ δε μάλλον, εφόσον οι εν λόγω λεπτομέρειες σχετικά με την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων προέρχονταν ιδίως από τις παρατηρήσεις που είχε υποβάλει η ίδια η Dole στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας[76].

97. Επίσης, το Γενικό Δικαστήριο τόνισε ότι το άρθρο 253 ΕΚ δεν θεμελιώνει καμία γενική υποχρέωση της Επιτροπής «να απαριθμ[εί] εξαντλητικά [...] τις παραμέτρους που θεωρούνται εκ των προτέρων παράνομες στον συγκεκριμένο κλάδο»[77]. Αντιθέτως προς την άποψη της Dole, στο πλαίσιο αποφάσεως που εκδίδεται βάσει των άρθρων 7 και 23, παράγραφος 2, στοιχείο α′, του κανονισμού 1/2003[78], δεν απόκειται στην Επιτροπή να παράσχει υποδείξεις στους μετέχοντες στη σύμπραξη όσον αφορά τη μελλοντική διαμόρφωση της συμπεριφοράς τους στην αγορά. Τουναντίον, οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, όπως και όλοι οι φορείς της αγοράς, έχουν εξ ολοκλήρου την ευθύνη να επιδεικνύουν τη δέουσα προσοχή, ώστε με τη συμπεριφορά τους να μην παραβούν τους κανόνες ανταγωνισμού της εσωτερικής αγοράς.

98. Ορθώς, λοιπόν, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την προβαλλόμενη αιτίαση της Dole περί πλημμελούς αιτιολογήσεως της επίδικης αποφάσεως[79].

β) Επί του επιχειρήματος της Dole, ότι οι εργαζόμενοι που μετείχαν στην ανταλλαγή πληροφοριών δεν ήταν υπεύθυνοι για τον καθορισμό των τιμών αναφοράς (τέταρτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως)

99. Περαιτέρω, η Dole διατείνεται[80] ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν απάντησε στο επιχείρημά της ότι οι εμπλεκόμενοι εργαζόμενοι της Chiquita και της Dole δεν θα μπορούσαν να συμμετάσχουν αξιόπιστα σε ανταλλαγή πληροφοριών, διότι εντός της εκάστοτε επιχειρήσεως δεν είχαν την αρμοδιότητα να καθορίζουν τις τιμές αναφοράς. Με την αιτίαση αυτή, η Dole υποστηρίζει ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση πάσχει λόγω ελλείψεως αιτιολογίας[81].

100. Ωστόσο, όπως ορθώς επισημαίνει η Επιτροπή, η εν λόγω αιτίαση στηρίζεται σε εσφαλμένη ερμηνεία της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως. Στην πραγματικότητα, οι σκέψεις 577 έως 582 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως είναι αφιερωμένες ρητώς στο ανωτέρω επιχείρημα. Η Dole μπορεί να έχει διαφορετική γνώμη από αυτή του Γενικού Δικαστηρίου όσον αφορά την ουσία της υποθέσεως. Πάντως, το γεγονός αυτό δεν καθιστά, αφεαυτού, πλημμελές το σκεπτικό της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως[82].

76 — Σκέψη 264 σε συνδυασμό με τις σκέψεις 262 και 263 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

77 — Σκέψη 261 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

78 — **Κανονισμός (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης** (ΕΕ 2003, L 1, σ. 1).

79 — Σκέψη 267 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

80 — Στον βαθμό που η εν λόγω αιτίαση έχει κάποια σημασία και στο πλαίσιο του πέμπτου σκέλους του τρίτου λόγου αναιρέσεως, απαντώ επ' αυτής στο παρόν σημείο με τις ακόλουθες παρατηρήσεις.

81 — Συναφώς, αποφάσεις Κομνηνού κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-167/06 P, EU:C:2007:633, σκέψη 22), Γκόγκος κατά Επιτροπής (C-583/08 P, EU:C:2010:287, σκέψη 29) και Mindo κατά Επιτροπής (C-652/11 P, EU:C:2013:229, σκέψη 41).

82 — Αποφάσεις Wunenburger κατά Επιτροπής (C-362/05 P, EU:C:2007:322, σκέψη 80) και Γκόγκος κατά Επιτροπής (C-583/08 P, EU:C:2010:287, σκέψη 35).

101. Το επιχείρημα της Dole είναι άστοχο και επί της ουσίας. Πράγματι, ακόμη και αν εργαζόμενος επιχειρήσεως δεν καθορίζει προσωπικά τις τιμές αναφοράς, μπορεί να έχει στη διάθεσή του εσωτερικές πληροφορίες της επιχειρήσεως, να τις ανταλλάσσει με συνομιλητές του από άλλες επιχειρήσεις και κατ' αυτόν τον τρόπο να συμβάλλει στον περιορισμό της αβεβαιότητας ως προς την εξέλιξη της αγοράς η οποία θα υφίστατο υπό κανονικές συνθήκες ανταγωνισμού. Γενικώς, ισχύει ότι στις παραβιάσεις των κανόνων του ανταγωνισμού μπορεί να συμβάλει και εργαζόμενος ο οποίος εντός της επιχειρήσεως δεν έχει αρμοδιότητα καθορισμού της εμπορικής πολιτικής και των τιμών [83].

102. Συνολικώς, λοιπόν, το δεύτερο, το τρίτο και το τέταρτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως δεν μπορούν να γίνουν δεκτά.

3. Επί της έννοιας του εξ αντικειμένου περιορισμού του ανταγωνισμού (πέμπτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως)

103. Με το πέμπτο και τελευταίο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως, η Dole υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο προέβη σε εσφαλμένο νομικό χαρακτηρισμό των πραγματικών περιστατικών και παρέβη τους κανόνες περί του βάρους αποδείξεως, καθόσον δέχθηκε ότι οι συζητήσεις μεταξύ των εργαζομένων των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων συνιστούσαν εξ αντικειμένου περιορισμό του ανταγωνισμού. Κατά την Dole, η ανταλλαγή πληροφοριών στην προκειμένη περίπτωση δεν δύναται να εξαλείψει τις αβεβαιότητες ως προς τη μελετώμενη από τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις συμπεριφορά σε σχέση με την τιμολογιακή πολιτική τους.

104. Στο πλαίσιο μιας εκ πρώτης όψεως θεωρήσεως, θα μπορούσε να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η Dole επιδιώκει με το επιχείρημα αυτό να οδηγήσει, ως μη όφειλε, το Δικαστήριο στην υποκατάσταση της εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου εκτιμήσεως των πραγματικών περιστατικών και των αποδεικτικών στοιχείων με τη δική του εκτίμηση ως αναιρετικού δικαιοδοτικού οργάνου. Στην πραγματικότητα όμως το Δικαστήριο καλείται να εξετάσει, εν προκειμένω, αν το Γενικό Δικαστήριο στηρίχθηκε στα ορθά κριτήρια κατά την εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών και των αποδεικτικών στοιχείων. Πρόκειται συναφώς για νομικό ζήτημα, το οποίο μπορεί να εξετασθεί από το Δικαστήριο, ως αναιρετικό δικαιοδοτικό όργανο [84] και έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον κατόπιν της προσφάτως εκδοθείσας αποφάσεως CB κατά Επιτροπής [85].

105. Επισημαίνω εκ προοιμίου ότι το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε πολύ διεξοδικά τα δεδομένα της αγοράς και τα συναφή επιχειρήματα που προβλήθηκαν και αιτιολόγησε με πολύ εύλογο τρόπο γιατί η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων πρέπει να λογίζεται ότι, ως εκ της φύσεώς της, βλάπτει την ομαλή λειτουργία του ανταγωνισμού. Ως προς τούτο, η προκειμένη περίπτωση διαφέρει θεμελιωδώς από την προαναφερθείσα απόφαση CB κατά Επιτροπής.

α) Τα κρίσιμα νομικά κριτήρια

106. Η συμπεριφορά επιχειρήσεως μπορεί να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 81 ΕΚ (πλέον άρθρο 101 ΣΛΕΕ), ως παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού, όχι μόνο λόγω των αποτελεσμάτων της αλλά και λόγω του σκοπού της. Τούτο ισχύει ανεξαρτήτως του αν πρόκειται για συμφωνία, για απόφαση ή για εναρμονισμένη πρακτική [86].

83 — Συναφώς, αποφάσεις Musique diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής (100/80 έως 103/80, EU:C:1983:158, σκέψη 97) και Slovenská sporiteľňa (C-68/12, EU:C:2013:71, σκέψη 25), καθώς και προτάσεις μου στην υπόθεση Schindler Holding κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-501/11 P, EU:C:2013:248, σημεία 128 έως 131).

84 — Αποφάσεις Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P και C-219/00 P, EU:C:2004:6, σκέψη 125), Bertelsmann και Sony Corporation of America κατά Impala (C-413/06 P, EU:C:2008:392, σκέψη 117) και Επιτροπή κατά Stichting Administratiekantoor Portielje (C-440/11 P, EU:C:2013:514, σκέψη 59).

85 — C-67/13 P, EU:C:2014:2204.

86 — Απόφαση T-Mobile Netherlands κ.λπ. (C-8/08, EU:C:2009:343, σκέψη 24).

107. Κάθε ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ ανταγωνιστών δεν σκοπεί κατ' ανάγκη στην παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς κατά την έννοια του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ[87].

108. Το αν τέτοια ανταλλαγή πληροφοριών θίγει, ως εκ της φύσεώς της, αρκούντως τον ανταγωνισμό, ώστε να εκληφθεί ως εξ αντικειμένου περιορισμός του ανταγωνισμού κατά την έννοια του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, πρέπει να κρίνεται με βάση το αντικείμενό της, τους σκοπούς που επιδιώκει, καθώς και το οικονομικό και νομικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται[88]. Κατά την εκτίμηση των ανωτέρω παραμέτρων, πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη το είδος των επηρεαζόμενων προϊόντων ή υπηρεσιών καθώς και οι πραγματικές συνθήκες της λειτουργίας και της διαρθρώσεως της εν λόγω αγοράς ή των εν λόγω αγορών[89]. Οι προθέσεις των εμπλεκομένων δύνανται επίσης να συνεκτιμηθούν, αλλά δεν συνιστούν αναγκαίο στοιχείο[90].

109. Εάν από την εφαρμογή των ανωτέρω κριτηρίων προκύψει ότι ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ ανταγωνιστών μπορεί να εκληφθεί, ως εκ της φύσεώς της, ως παραβλάπτουσα την ομαλή λειτουργία του ανταγωνισμού —δηλαδή ότι είναι, καθαυτή, αρκούντως επιβλαβής για τον ανταγωνισμό—, παρέλκει η εξέταση των συγκεκριμένων επιπτώσεών της στον ανταγωνισμό[91]. Στην περίπτωση αυτή απαιτείται μόνον η ανταλλαγή πληροφοριών να είναι συγκεκριμένα ικανή να παρεμποδίσει, να περιορίσει ή να νοθεύσει τον ανταγωνισμό εντός της εσωτερικής αγοράς[92].

110. Επιπλέον, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, τεκμαίρεται μαχητά ότι όσες επιχειρήσεις μετείχαν στη διαβούλευση και εξακολουθούν να δρουν στην αγορά, λαμβάνουν υπόψη τις πληροφορίες που αντήλλαξαν με τους ανταγωνιστές τους για να καθορίσουν τη συμπεριφορά τους στην αγορά· η απόδειξη του εναντίου βαρύνει τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις[93].

β) Η εφαρμογή των κρίσιμων νομικών κριτηρίων στη συγκεκριμένη περίπτωση

111. Αντιθέτως προς την άποψη της Dole, φρονώ ότι δεν υφίσταται καμία ένδειξη ότι, στην προκειμένη περίπτωση, το Γενικό Δικαστήριο μπορεί να μην έλαβε υπόψη ή να εφάρμοσε κατά τρόπο εσφαλμένο τα ανωτέρω νομικά κριτήρια[94].

– Επί του είδους και του αντικειμένου της ανταλλαγής πληροφοριών

112. Ένα εκ των κύριων επιχειρημάτων της Dole, το οποίο οι αναιρεσείουσες δεν προβάλλουν μόνο σε αυτό το σημείο, αλλά το επαναλαμβάνουν και σε άλλα πλαίσια, συνίσταται στο ότι οι πληροφορίες που αντήλλασσαν οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις δεν αφορούσαν πραγματικές τιμές αλλά μόνον ενδεικτικές τάσεις των τιμών αναφοράς.

87 — Βλ., σχετικά, τις προτάσεις μου στην υπόθεση T-Mobile Netherlands κ.λπ. (C-8/08, EU:C:2009:110, σημείο 37).

88 — Απόφαση T-Mobile Netherlands κ.λπ. (C-8/08, EU:C:2009:343, σκέψη 27)· ομοίως, αποφάσεις Allianz Hungária Biztosító κ.λπ. (C-32/11, EU:C:2013:160, σκέψη 37) και CB κατά Επιτροπής (C-67/13 P, EU:C:2014:2204, σκέψη 53).

89 — Αποφάσεις Allianz Hungária Biztosító κ.λπ. (C-32/11, EU:C:2013:160, σκέψη 36) και CB κατά Επιτροπής (C-67/13 P, EU:C:2014:2204, σκέψη 53).

90 — Αποφάσεις T-Mobile Netherlands κ.λπ. (C-8/08, EU:C:2009:343, σκέψη 27), Allianz Hungária Biztosító κ.λπ. (C-32/11, EU:C:2013:160, σκέψη 37) και CB κατά Επιτροπής (C-67/13 P, EU:C:2014:2204, σκέψη 54).

91 — Απόφαση T-Mobile Netherlands κ.λπ. (C-8/08, EU:C:2009:343, σκέψεις 29 και 30)· ομοίως, αποφάσεις Football Association Premier League κ.λπ. (C-403/08 και C-429/08, EU:C:2011:631, σκέψη 135), Allianz Hungária Biztosító κ.λπ. (C-32/11, EU:C:2013:160, σκέψη 34) και CB κατά Επιτροπής (C-67/13 P, EU:C:2014:2204, σκέψεις 49 έως 52 και 57 in fine).

92 — Απόφαση T-Mobile Netherlands κ.λπ. (C-8/08, EU:C:2009:343, σκέψεις 31 και 43)· ομοίως, απόφαση Allianz Hungária Biztosító κ.λπ. (C-32/11, EU:C:2013:160, σκέψη 38).

93 — Αποφάσεις Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni (C-49/92 P, EU:C:1999:356, σκέψεις 121 και 126), Hüls κατά Επιτροπής (C-199/92 P, EU:C:1999:358, σκέψεις 162 και 167) και T-Mobile Netherlands κ.λπ. (C-8/08, EU:C:2009:343, σκέψη 51), καθώς και τις προτάσεις μου στην υπόθεση T-Mobile Netherlands κ.λπ. (C-8/08, EU:C:2009:110, σημείο 75).

94 — Στη συνέχεια δεν θα ασχοληθώ μόνο με τα επιχειρήματα που προέβαλε η Dole στο πλαίσιο του πέμπτου σκέλους του τρίτου λόγου αναιρέσεως, αλλά και με ορισμένα άλλα σχετικά επιχειρήματα τα οποία η Dole προέβαλε παρεμπιπτόντως στο πλαίσιο άλλων λόγων αναιρέσεως.

113. Συναφώς, πρέπει να σημειωθεί ότι ο αντίθετος προς τον ανταγωνισμό σκοπός μιας ανταλλαγής πληροφοριών δεν αναγνωρίζεται μόνον όταν αφορά άμεσα τις τιμές που χρησιμοποιούν οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις στην αγορά. Πράγματι, όπως έχει κρίνει ήδη το Δικαστήριο, το άρθρο 81 ΕΚ (άρθρο 101 ΣΛΕΕ) προστατεύει τη δομή της αγοράς και με τον τρόπο αυτό τον ίδιο τον ανταγωνισμό [95]. Κατά συνέπεια, η διαπίστωση ότι εναρμονισμένη πρακτική έχει σκοπό στρεφόμενο κατά του ανταγωνισμού δεν μπορεί να εξαρτάται από τη διαπίστωση της υπάρξεως άμεσου δεσμού μεταξύ αυτής και των τιμών καταναλωτή [96]. Ομοίως, δεν απαιτείται να υφίσταται άμεση σχέση μεταξύ των ανταλλασσόμενων πληροφοριών και των τιμών χονδρικής. Αντιθέτως, για να γίνει δεκτή η ύπαρξη σκοπού αντίθετου προς τον ανταγωνισμό αρκεί οι ανταγωνιστές να ανταλλάσσουν πληροφορίες σχετικά με παραμέτρους που είναι σημαντικές για την εκάστοτε τιμολογιακή πολιτική τους ή —γενικότερα— για τη συμπεριφορά τους στην αγορά [97].

114. Αυτό ακριβώς συμβαίνει εν προκειμένω.

115. Κατά τις ιδιαιτέρως αναλυτικές διαπιστώσεις του Γενικού Δικαστηρίου, ως προς τις οποίες η Dole δεν προβάλλει καμία αιτίαση περί παραμορφώσεως, οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις στην προκειμένη περίπτωση είχαν διμερείς επαφές με αντικείμενο τον προκαθορισμό των τιμών και στο πλαίσιο αυτό συζητούνταν οι τιμές αναφοράς τους και συγκεκριμένες τάσεις των τιμών [98].

116. Επίσης, σύμφωνα με τις διαπιστώσεις του Γενικού Δικαστηρίου, οι οποίες μάλιστα στηρίζονται κυρίως στις παρατηρήσεις της ίδιας της Dole, οι τιμές αναφοράς είχαν σημασία για την οικεία αγορά [99]. Από τις εν λόγω τιμές αναφοράς των εισαγωγέων μπανανών στην προκειμένη περίπτωση μπορούσαν να αντληθούν τουλάχιστον σημεία, τάσεις και/ή ενδείξεις σχετικά με την εξέλιξη της τιμής της μπανάνας· επιπλέον, σε ορισμένες συναλλαγές, οι πραγματικές τιμές συνδέονταν ευθέως με τις τιμές αναφοράς βάσει συμβατικών συμφωνιών περί εφαρμογής μαθηματικών τύπων για τον καθορισμό των τιμών [100].

117. Επισημαίνω, συμπληρωματικώς, ότι από επιχειρηματικής απόψεως δεν θα είχε νόημα ο καθορισμός των τιμών αναφοράς και εν συνεχεία η ανταλλαγή πληροφοριών με τους ανταγωνιστές σχετικά με την εξέλιξη των τιμών αυτών, εάν οι τιμές αναφοράς της εκάστοτε επιχειρήσεως και οι αντληθείσες πληροφορίες για τις τιμές αναφοράς των ανταγωνιστών δεν είχαν ως σκοπό να επηρεάσουν τη μελλοντική συμπεριφορά κάθε επιχειρήσεως στην αγορά και τις πραγματικές τιμές που χρησιμοποιεί.

118. Για τον λόγο αυτόν, το Γενικό Δικαστήριο —αφού εξέτασε διεξοδικώς τα συγκεκριμένα δεδομένα της αγοράς και τα επιχειρήματα της Dole— ορθώς συνήγαγε το συμπέρασμα ότι η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων έπασχε διότι ο σκοπός της ήταν αντίθετος προς τον ανταγωνισμό [101].

95 — Αποφάσεις T-Mobile Netherlands κ.λπ. (C-8/08, EU:C:2009:343, σκέψη 38) και GlaxoSmithKline Services κατά Επιτροπής (C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P και C-519/06 P, EU:C:2009:610, σκέψη 63).

96 — Απόφαση T-Mobile Netherlands κ.λπ. (C-8/08, EU:C:2009:343, σκέψεις 36 έως 39).

97 — Συναφώς, αποφάσεις Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής (40/73 έως 48/73, 50/73, 54/73 έως 56/73, 111/73, 113/73 και 114/73, EU:C:1975:174, σκέψη 173), Deere κατά Επιτροπής (C-7/95 P, EU:C:1998:256, σκέψη 86) και T-Mobile Netherlands κ.λπ. (C-8/08, EU:C:2009:343, σκέψη 32).

98 — Βλ., ιδίως, σκέψεις 15 έως 17, 74, 187, 256, 375 και 583 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, καθώς και αιτιολογικές σκέψεις 51 έως 57 της επίδικης αποφάσεως.

99 — Σκέψεις 434 έως 576 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως· βλ., ιδίως, σκέψεις 442 έως 470 της εν λόγω αποφάσεως, οι οποίες στηρίζονται στις παρατηρήσεις της Dole.

100 — Σκέψεις 19, 574 και 638 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, καθώς και αιτιολογική σκέψη 115 της επίδικης αποφάσεως.

101 — Βλ., ιδίως, σκέψεις 553, 585 και 654 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

119. Συγκεκριμένα, τέτοια ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ ανταγωνιστών, με αντικείμενο παραμέτρους που επηρεάζουν τη διαμόρφωση των τιμών, αντιβαίνει προδήλως στην απαιτούμενη αυτονομία που χαρακτηρίζει τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων στην αγορά στο πλαίσιο συστήματος αποτελεσματικού ανταγωνισμού [102]. Συνεπώς, μπορεί να αναγνωρισθεί ήδη —χωρίς περαιτέρω διευκρινίσεις— ότι η εξεταζόμενη ανταλλαγή πληροφοριών είναι, καθαυτή, αρκούντως επιβλαβής για τον ανταγωνισμό και δύναται να θεωρηθεί ότι, ως εκ της φύσεώς της, βλάπτει την ομαλή λειτουργία του ανταγωνισμού [103].

120. Ως προς τούτο, η προκειμένη περίπτωση διαφέρει θεμελιωδώς από την απόφαση Asnef-Equifax [104] που επικαλείται η Dole και η οποία αφορούσε το ισπανικό σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών σχετικών με πιστώσεις. Πράγματι, η ανταλλαγή πληροφοριών περί της φερεγγυότητας πιστοληπτών, όπως στην περίπτωση Asnef-Equifax, σκοπεί κυρίως στην αύξηση της λειτουργικότητας της αγοράς και στην επίτευξη ίσων όρων ανταγωνισμού για όλους τους πιστωτές, χωρίς ο εκάστοτε φορέας της αγοράς να αποκαλύπτει καθ' οιονδήποτε τρόπο στους ανταγωνιστές του τους όρους που προτίθεται να επιφυλάξει στην πελατεία του. Ακριβώς το αντίθετο συμβαίνει σε περίπτωση ανταλλαγής πληροφοριών όπως η επίδικη εν προκειμένω, η οποία αφορά κατ' ουσία τις παραμέτρους καθορισμού των μελλοντικών τιμών και τις τάσεις των τιμών: στο πλαίσιο αυτής της ανταλλαγής πληροφοριών οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις αποκαλύπτουν στους ανταγωνιστές τους —τουλάχιστον εν μέρει— τη συμπεριφορά που σκοπεύουν να έχουν στην αγορά και ευαίσθητα στοιχεία σε σχέση με τις μελλοντικές προβλέψεις τους για τις τιμές. Η πρακτική τούτη είναι προδήλως ικανή να εξαλείψει τις αβεβαιότητες ως προς τη μελετώμενη από τις οικείες επιχειρήσεις συμπεριφορά και δύναται να δημιουργήσει συνθήκες ανταγωνισμού που δεν αντιστοιχούν στις κανονικές συνθήκες της εν λόγω αγοράς.

121. Η Dole επιδιώκει επίσης να μειώσει τη σοβαρότητα της διαπιστώσεως του Γενικού Δικαστηρίου ότι υφίσταται σκοπός αντίθετος προς τον ανταγωνισμό, υποστηρίζοντας ότι μεταξύ των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων συζητούνταν κυρίως ασήμαντα ζητήματα —«ανώδυνες συζητήσεις για τις γενικές συνθήκες που επικρατούν στην αγορά» και «για τον καιρό».

122. Εντούτοις και αυτό το επιχείρημα είναι εντελώς άστοχο από νομικής απόψεως. Συγκεκριμένα, δεν έχει σημασία το αν μια ανταλλαγή πληροφοριών σχετικών με τις παραμέτρους διαμορφώσεως των τιμών συνιστούσε το κύριο αντικείμενο των επαφών μεταξύ των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων ή πραγματοποιήθηκε απλώς επ' ευκαιρία (ή με το πρόσχημα) των επαφών, οι οποίες καθεαυτές δεν είχαν κανέναν παράνομο σκοπό [105].

123. Επομένως, η κριτική που ασκεί η Dole όσον αφορά το είδος και το αντικείμενο της ανταλλαγής πληροφοριών πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

102 — Επί της απαιτούμενης αυτονομίας βλ., ιδίως, αποφάσεις Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής (40/73 έως 48/73, 50/73, 54/73 έως 56/73, 111/73, 113/73 και 114/73, EU:C:1975:174, σκέψη 173), Deere κατά Επιτροπής (C-7/95 P, EU:C:1998:256, σκέψεις 86 και 87) και T-Mobile Netherlands κ.λπ. (C-8/08, EU:C:2009:343, σκέψεις 32 και 33).

103 — Σχετικά με τα κριτήρια αυτά, βλ. εκ νέου την προσφάτως εκδοθείσα απόφαση CB κατά Επιτροπής (C-67/13 P, EU:C:2014:2204, ιδίως σκέψεις 50 και 57).

104 — Απόφαση Asnef-Equifax και Administración del Estado (C-238/05, EU:C:2006:734).

105 — Βλ. προτάσεις μου στην υπόθεση T-Mobile Netherlands κ.λπ. (C-8/08, EU:C:2009:110, σημείο 51)· ομοίως, αποφάσεις IAZ International Belgium κ.λπ. κατά Επιτροπής (96/82 έως 102/82, 104/82, 105/82, 108/82 και 110/82, EU:C:1983:310, σκέψη 25), General Motors κατά Επιτροπής (C-551/03 P, EU:C:2006:229, σκέψη 64) και Beef Industry Development Society και Barry Brothers (C-209/07, EU:C:2008:643, σκέψη 21).

– Επί της συχνότητας και της τακτικότητας της ανταλλαγής πληροφοριών

124. Άλλη αντίρρηση της Dole, η οποία επαναλαμβάνεται σε διάφορα σημεία της επιχειρηματολογίας που αναπτύσσει στο πλαίσιο της αναιρετικής διαδικασίας, αφορά τη συχνότητα και την τακτικότητα της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων. Η Dole υποστηρίζει ότι η επίδικη απόφαση και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση στερούνται σαφήνειας ως προς τα ανωτέρω χαρακτηριστικά της ανταλλαγής πληροφοριών.

125. Ωστόσο, αντιθέτως προς την εκτίμηση της Dole, από αμιγώς νομικής απόψεως, η διαπίστωση ανταλλαγής πληροφοριών με σκοπό αντίθετο προς τον ανταγωνισμό ουδόλως προϋποθέτει συχνή ή τακτική ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων. Κατά τη νομολογία, η διαπίστωση παραβάσεως και η επιβολή προστίμου μπορεί να στηριχθεί και σε ανταλλαγή πληροφοριών άπαξ, εφόσον οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις εξακολούθησαν να δραστηριοποιούνται στην αγορά και μετά από αυτήν την ανταλλαγή πληροφοριών [106]. Πάντως, η συχνότητα και η τακτικότητα βάσει των οποίων ανταλλάσσονταν οι πληροφορίες με σκοπό τη νόθευση του ανταγωνισμού θα μπορούσαν ενδεχομένως να επηρεάσουν το ύψος του προστίμου.

126. Συνεπώς, η κριτική που ασκεί η Dole για τις δήθεν πλημμελείς διαπιστώσεις της Επιτροπής και του Γενικού Δικαστηρίου όσον αφορά τη συχνότητα και την τακτικότητα της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων είναι άστοχη.

– Επί της διαρθρώσεως της αγοράς

127. Τέλος, η Dole τονίζει σε διάφορα σημεία, στο πλαίσιο της αναιρετικής διαδικασίας, ότι οι υπολογισμοί του κοινού μεριδίου της αγοράς των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων στους οποίους στηρίχθηκαν η Επιτροπή και το Γενικό Δικαστήριο ήταν «υπερβολικοί» ή «διογκωμένοι» [107]. Φρονώ ότι με την κριτική αυτή η Dole επιδιώκει να αποδυναμώσει εν τέλει τη διαπίστωση του Γενικού Δικαστηρίου ότι η αγορά της μπανάνας στη βόρεια Ευρώπη «ακόμη και αν δεν χαρακτηριστεί ολιγοπωλιακή, πάντως δεν χαρακτηρίζεται από εξατομικευμένο καθορισμό της προσφοράς» [108].

128. Η επιχειρηματολογία της Dole ενδέχεται να στηρίζεται στο δεδομένο ότι η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ ανταγωνιστών δύναται να έχει σκοπό αντίθετο προς τον ανταγωνισμό μόνο στο πλαίσιο ολιγοπωλιακής αγοράς με υψηλό βαθμό συγκεντρώσεως [109]. Τέτοια προσέγγιση όμως θα ήταν εσφαλμένη. Ασφαλώς, η διαπίστωση της υπάρξεως σκοπού αντίθετου προς τον ανταγωνισμό είναι πολύ πιθανή σε τέτοιου είδους αγορές [110]. Ωστόσο, κατά τη νομολογία, ένα σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών μπορεί να συνιστά παράβαση των κανόνων περί ανταγωνισμού ακόμη και αν η επίδικη αγορά *δεν* είναι ολιγοπωλιακή αγορά υψηλής συγκεντρώσεως [111]. Η μόνη γενική αρχή που έχει γίνει δεκτή στην περίπτωση της διαρθρώσεως της αγοράς είναι το ότι η προσφορά δεν μπορεί να έχει εξατομικευμένο χαρακτήρα [112].

106 — Απόφαση T-Mobile Netherlands κ.λπ. (C-8/08, EU:C:2009:343, σκέψεις 58 και 59)· βλ., επίσης, αποφάσεις Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni (C-49/92 P, EU:C:1999:356, σκέψη 121) και Hüls κατά Επιτροπής (C-199/92 P, EU:C:1999:358, σκέψη 162)· βλ., συμπληρωματικώς, τις προτάσεις μου στην υπόθεση T-Mobile Netherlands κ.λπ. (C-8/08, EU:C:2009:110, σημεία 97 έως 107).

107 — Βλ., σχετικά, το πρώτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως (βλ., ανωτέρω, σημεία 72 έως 90 των παρουσών προτάσεων).

108 — Σκέψη 353 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

109 — Κατά τη διατύπωση που χρησιμοποιήθηκε στην απόφαση Deere κατά Επιτροπής (C-7/95 P, EU:C:1998:256, σκέψη 88).

110 — Βλ. προτάσεις μου στην υπόθεση T-Mobile Netherlands κ.λπ. (C-8/08, EU:C:2009:110, σημείο 53).

111 — Απόφαση Thyssen Stahl κατά Επιτροπής (C-194/99 P, EU:C:2003:527, σκέψη 86).

112 — Αποφάσεις Thyssen Stahl κατά Επιτροπής (C-194/99 P, EU:C:2003:527, σκέψη 86) και Asnef-Equifax και Administración del Estado (C-238/05, EU:C:2006:734, σκέψη 58).

129. Δεδομένου ότι, στην προκειμένη περίπτωση, κατά τις —μη αμφισβητούμενες από την Dole [113]— διαπιστώσεις του Γενικού Δικαστηρίου, δεν υφίσταται καμία ένδειξη ότι η προσφορά έχει εξατομικευμένο χαρακτήρα στην αγορά της μπανάνας στη βόρεια Ευρώπη, η επιχειρηματολογία που αναπτύσσουν οι αναιρεσείουσες επί της διαρθρώσεως της αγοράς είναι ατελέσφορη.

– Σύνοψη

130. Κατόπιν όλων των ανωτέρω, λοιπόν, η επιχειρηματολογία της Dole δεν δύναται να αποδυναμώσει τον νομικό χαρακτηρισμό της επίδικης ανταλλαγής πληροφοριών εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου ως απαγορευόμενη κατά το άρθρο 81 ΕΚ εναρμονισμένη πρακτική με σκοπό αντίθετο προς τον ανταγωνισμό.

4. Ενδιάμεσο συμπέρασμα

131. Εφόσον καμία από τις επιμέρους αιτιάσεις που προέβαλε η Dole δεν μπορεί να γίνει δεκτή, ο τρίτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

Δ — *Ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως: υπολογισμός του προστίμου*

132. Τέλος, ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως αφορά τον υπολογισμό του προστίμου. Συναφώς, η Dole προβάλλει συνολικώς δύο αιτιάσεις κατά της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως στις οποίες αντιστοιχούν τα δύο σκέλη αυτού λόγου αναιρέσεως.

1. Το πρώτο σκέλος του τέταρτου λόγου αναιρέσεως: συνυπολογισμός της αξίας των πωλήσεων από θυγατρικές της Dole που δεν μετείχαν στη σύμπραξη

133. Στο πλαίσιο του τέταρτου λόγου αναιρέσεως, η Dole διατείνεται καταρχάς ότι το Γενικό Δικαστήριο υπολόγισε κατά τρόπο εσφαλμένο το πρόστιμο, καθόσον έλαβε υπόψη την αξία των πωλήσεων που πραγματοποίησαν «επιχειρήσεις» ως προς τις οποίες δεν έχει διαπιστωθεί καμία παράβαση και συγκεκριμένα πρόκειται για τις θυγατρικές εταιρίες της Dole, ήτοι τις VBH, Saba, Kempowski και Dole France που δεν ήταν αποδέκτες της ανακοινώσεως αιτιάσεων. Η αιτίαση αυτή στρέφεται κατά των σκέψεων 619 έως 623 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

134. Φρονώ ότι η ανωτέρω αιτίαση ανάγεται σε σημαντικά εσφαλμένη ερμηνεία της πάγιας νομολογίας περί ευθύνης των μητρικών εταιριών για παραβάσεις των κανόνων περί συμπράξεων εκ μέρους των κατά 100 % θυγατρικών εταιριών τους και όλων των άλλων θυγατρικών που τελούν υπό την καθοριστική επιρροή τους.

135. Η νομολογία αυτή στηρίζεται στο ότι η μητρική εταιρία και οι θυγατρικές της συνιστούν από κοινού μία επιχείρηση.

136. Εάν η μητρική εταιρία και μία ή περισσότερες εκ των θυγατρικών της που υφίστανται την καθοριστική επιρροή της λαμβάνονται υπόψη ως ενιαία επιχείρηση για τους σκοπούς της *διαπιστώσεως* παραβάσεως, τούτο πρέπει να ισχύει και σε σχέση με την επιβολή προστίμου ως *κυρώσεως* για την εν λόγω παράβαση. Άλλωστε, η έννοια της επιχειρήσεως τόσο κατά το άρθρο 7 όσο και κατά το άρθρο 23 του κανονισμού 1/2003 είναι πανομοιότυπη και στηρίζεται στο άρθρο 81 ΕΚ (άρθρο 101 ΣΛΕΕ).

113 — Βλ., σχετικά, εκ νέου τις παρατηρήσεις μου επί του πρώτου σκέλους του τρίτου λόγου αναιρέσεως στα σημεία 72 έως 90 των παρουσών προτάσεων.

137. Μόνον εάν συνυπολογισθεί ο κύκλος εργασιών της μητρικής εταιρίας και όλων των θυγατρικών επί των οποίων αυτή ασκεί καθοριστική επιρροή δύναται να ληφθεί υπόψη, κατά τον υπολογισμό του προστίμου, η οικονομική ισχύς ολόκληρου του ομίλου επιχειρήσεων που μετέχει στην εκάστοτε σύμπραξη [114].

138. Το αντεπιχείρημα της Dole ότι μόνο μία εκ των θυγατρικών της, ήτοι η Dole Fresh Fruit Europe, εμπλεκόταν άμεσα σε ενέργειες αντίθετες προς τον ανταγωνισμό είναι εξίσου αβάσιμη στο πλαίσιο της επιβολής κυρώσεων για την παράβαση όσο και στο πλαίσιο της διαπιστώσεως της παραβάσεως. Πράγματι, η μητρική εταιρία και οι θυγατρικές εταιρίες, οι οποίες υφίστανται την καθοριστική επιρροή της, αποτελούν από κοινού φορείς μίας ενιαίας επιχειρήσεως κατά την έννοια του δικαίου του ανταγωνισμού και φέρουν την ευθύνη για την επιχείρηση αυτή. Στην περίπτωση που η επιχείρηση αυτή παραβαίνει εκ προθέσεως ή εξ αμελείας τους κανόνες του ανταγωνισμού, τότε στοιχειοθετείται κοινή προσωπική ευθύνη όλων των φορέων της στο πλαίσιο της δομής του ομίλου [115].

139. Η προβαλλόμενη εκ μέρους της Dole «νομολογία Tomkins» δεν οδηγεί σε διαφορετικό συμπέρασμα. Ασφαλώς, στην απόφαση Επιτροπή κατά Tomkins υπογραμμίζεται ο παρακολουθηματικός χαρακτήρας της ευθύνης της μητρικής εταιρίας για τις παραβάσεις των κανόνων περί συμπράξεων εκ μέρους των κατά 100 % ή σχεδόν κατά 100 % θυγατρικών εταιριών της [116]. Ωστόσο, αυτός ο παρακολουθηματικός χαρακτήρας ουδόλως θέτει εν αμφιβόλω τον υπολογισμό του προστίμου με βάση τον κύκλο εργασιών του ομίλου. Αντιθέτως, τούτο συνεπάγεται ότι οι τυχόν διορθώσεις του προστίμου που επιβλήθηκε σε θυγατρική εταιρία μπορούν να ωφελήσουν και την αλληλεγγύως και εις ολόκληρον ευθυνόμενη μητρική εταιρία, εάν προσφύγουν αμφότερες ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου ασκώντας παράλληλες προσφυγές ακυρώσεως κατά της αποφάσεως επιβολής προστίμου.

140. Ορθώς, λοιπόν, το Γενικό Δικαστήριο δεν δέχθηκε την άποψη της Dole ότι κατά τον υπολογισμό του προστίμου δεν θα έπρεπε να λαμβάνεται υπόψη ο κύκλος εργασιών των θυγατρικών που δεν εμπλέκονται άμεσα στην παράβαση [117].

141. Κατόπιν τούτου, παρέλκει η εξέταση του αν ευσταθεί και το στοιχείο της αιτιολογήσεως επί του οποίου στηρίχθηκε επιπροσθέτως το Γενικό Δικαστήριο στο πλαίσιο αυτό. Συγκεκριμένα, πρόκειται για την εκτίμηση ότι το επιχείρημα της Dole περί αυτοτέλειας ορισμένων θυγατρικών της και μη συνυπολογισμού του κύκλου εργασιών τους αφορά μόνον τον διαχωρισμό των πράσινων από τις κίτρινες μπανάνες [118]. Ομολογουμένως, τούτο το στοιχείο της αιτιολογήσεως εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου προκαλεί μάλλον έκπληξη. Από νομικής απόψεως όμως η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση είναι ορθή βάσει των προηγούμενων σκέψεων σχετικά με την ενιαία αντίληψη της έννοιας της επιχειρήσεως [119].

142. Κατά συνέπεια, το πρώτο σκέλος του τέταρτου λόγου αναιρέσεως δεν μπορεί να γίνει δεκτό.

114 — Βλ., σχετικά, τις προτάσεις μου στην υπόθεση Alliance One International και Standard Commercial Tobacco κατά Επιτροπής (C-628/10 P και C-14/11 P, EU:C:2012:11, σημείο 1).

115 — Βλ., σχετικά, τις προτάσεις μου στην υπόθεση Alliance One International και Standard Commercial Tobacco κατά Επιτροπής (C-628/10 P και C-14/11 P, EU:C:2012:11, σημείο 173) και τις προτάσεις μου στην υπόθεση Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-97/08 P, EU:C:2009:262, σημείο 97).

116 — Απόφαση Επιτροπή κατά Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29, σκέψη 39).

117 — Σκέψεις 619 και 620 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

118 — Σκέψη 621 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

119 — Βλ., σχετικά, σημεία 134 έως 140 των παρουσών προτάσεων.

2. Το δεύτερο σκέλος του τέταρτου λόγου αναιρέσεως: διπλός υπολογισμός των ίδιων πωλήσεων

143. Περαιτέρω, στο πλαίσιο του τέταρτου λόγου αναιρέσεως, η Dole υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπολόγισε εσφαλμένως εις διπλούν τις πωλήσεις των ίδιων προϊόντων κατά τον προσδιορισμό του ποσού του προστίμου. Με την αιτίαση αυτή, οι αναιρεσείουσες βάλλουν κατά της σκέψεως 630 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

144. Συγκεκριμένα, προβάλλεται ότι, κατά τον προσδιορισμό του ποσού του προστίμου, η Επιτροπή, με την έγκριση του Γενικού Δικαστηρίου, συνυπολόγισε στον κύκλο εργασιών της Dole εις διπλούν τις μπανάνες τις οποίες η Dole είχε πωλήσει αρχικώς σε τρίτους μη μετέχοντες στη σύμπραξη και εν συνεχεία τις αγόρασε εκ νέου από αυτούς. Η Dole αναφέρει ως μοναδικό σχετικό παράδειγμα την πώληση μπανανών προς την εταιρία Cobana και τη μεταπώλησή των ίδιων μπανανών από την Cobana στη θυγατρική της Dole, την Kempowski.

145. Συναφώς, πρέπει να σημειωθεί ότι η αναιρετική διαδικασία περιορίζεται μόνο στην εξέταση νομικών ζητημάτων [120]. Από την επιχειρηματολογία της Dole σε αυτό το δεύτερο σκέλος του τέταρτου λόγου αναιρέσεως δεν καθίσταται πρόδηλη η πλάνη περί το δίκαιο την οποία προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο. Οι επισημάνσεις της Dole σε αυτό το σημείο είναι πολύ γενικές και αόριστες για να υποβληθούν σε σοβαρή εκτίμηση [121]. Για τον λόγο αυτόν προτείνω να απορριφθούν ως απαράδεκτες.

146. Επικουρικώς, προσθέτω ότι όλα τα ζητήματα που αφορούν το ύψος του προστίμου εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Γενικού Δικαστηρίου το οποίο έχει, συναφώς, πλήρη δικαιοδοσία (άρθρο 261 ΣΛΕΕ σε συνδυασμό με το άρθρο 31 του κανονισμού 1/2003). Η άσκηση αυτής της αρμοδιότητας από το Γενικό Δικαστήριο μπορεί να ελεγχθεί από το Δικαστήριο μόνον ως προς την ύπαρξη πρόδηλης πλάνης [122]. Τέτοια πλάνη υφίσταται, πρώτον, εάν το Γενικό Δικαστήριο έχει υπερβεί το εύρος των αρμοδιοτήτων που διαθέτει βάσει του άρθρου 261 ΣΛΕΕ [123], δεύτερον, εάν δεν έχει εξετάσει εκτενώς όλα τα κρίσιμα στοιχεία [124] και, τρίτον, εάν έχει εφαρμόσει εσφαλμένα νομικά κριτήρια [125], λαμβανομένων υπόψη κυρίως των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως [126] και της αναλογικότητας [127].

147. Δεδομένου ότι η αξία των προϊόντων που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με την παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ (άρθρου 101 ΣΛΕΕ) χρησιμοποιείται ως σημείο αναφοράς για τη σημασία της παραβάσεως [128], είναι εύλογο να λαμβάνεται υπόψη για τον υπολογισμό του προστίμου ο συνολικός κύκλος εργασιών που αφορά τα προϊόντα αυτά και πραγματοποιείται από εμπλεκόμενο σε σύμπραξη.

120 — Αποφάσεις Vidrányi κατά Επιτροπής (C-283/90 P, EU:C:1991:361, σκέψεις 11 έως 13), Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P και C-219/00 P, EU:C:2004:6, σκέψεις 47 και 48), καθώς και Telefónica και Telefónica de España κατά Επιτροπής (C-295/12 P, EU:C:2014:2062, σκέψη 84).

121 — Αποφάσεις Lindorfer κατά Συμβουλίου (C-227/04 P, EU:C:2007:490, σκέψη 83), Schindler Holding κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-501/11 P, EU:C:2013:522, σκέψη 45) και MasterCard κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-382/12 P, EU:C:2014:2201, σκέψη 151).

122 — Απόφαση Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P και C-219/00 P, EU:C:2004:6, σκέψη 365).

123 — Βλ., σχετικά, προτάσεις μου στην υπόθεση Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied κατά Επιτροπής (C-105/04 P, EU:C:2005:751, σημείο 137) και τις προτάσεις μου στην υπόθεση Schindler Holding κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-501/11 P, EU:C:2013:248, σημείο 190)· ομοίως, αποφάσεις Schindler Holding κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-501/11 P, EU:C:2013:522, σκέψεις 155 και 156) και Kone κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-510/11 P, EU:C:2013:696, σκέψεις 40 και 42).

124 — Αποφάσεις Baustahlgewebe κατά Επιτροπής (C-185/95 P, EU:C:1998:608, σκέψη 128), Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, EU:C:2005:408, σκέψεις 244 και 303) και Papierfabrik August Koehler κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-322/07 P, C-327/07 P και C-338/07 P, EU:C:2009:500, σκέψη 125).

125 — Αποφάσεις Baustahlgewebe κατά Επιτροπής (C-185/95 P, EU:C:1998:608, σκέψη 128), Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, EU:C:2005:408, σκέψεις 244 και 303) και Papierfabrik August Koehler κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-322/07 P, C-327/07 P και C-338/07 P, EU:C:2009:500, σκέψη 125).

126 — Αποφάσεις Weig κατά Επιτροπής (C-280/98 P, EU:C:2000:627, σκέψεις 63 και 68) και Sarrió κατά Επιτροπής (C-291/98 P, EU:C:2000:631, σκέψεις 97 και 99).

127 — Αποφάσεις E.ON Energie κατά Επιτροπής (C-89/11 P, EU:C:2012:738, σκέψη 126) και Schindler Holding κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-501/11 P, EU:C:2013:522, σκέψη 165).

128 — Απόφαση Team Relocations κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-444/11 P, EU:C:2013:464, σκέψεις 76 και 88).

Σε περίπτωση που εμπλεκόμενος σε σύμπραξη διεξάγει πολλαπλές εμπορικές συναλλαγές με το ίδιο εμπόρευμα —παραδείγματος χάρη, όταν πωλεί αρχικώς το εμπόρευμα σε τρίτο και εν συνεχεία το αγοράζει εκ νέου από αυτόν τον τρίτο ή ακόμη και από τέταρτο πρόσωπο— η διπλή αυτή πώληση μπορεί να αξιολογηθεί ως ένδειξη για την οικονομική σημασία που έχει το εμπόρευμα για αυτόν.

148. Υπό αυτές τις συνθήκες, το ότι κατά τον έλεγχο του ποσού του προστίμου το Γενικό Δικαστήριο δεν απέρριψε τον διπλό υπολογισμό της αξίας των πωλήσεων της Dole οι οποίες αφορούσαν τις μπανάνες που αρχικώς πώλησε η Dole και εν συνεχεία αγόρασε εκ νέου δεν συνεπάγεται ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη.

149. Συνεπώς, ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως δεν δύναται να ευδοκιμήσει στο σύνολό του.

Ε — *Σύνοψη*

150. Δεδομένου ότι κανένας από τους λόγους αναιρέσεως που προβλήθηκαν από την Dole δεν μπορεί να γίνει δεκτός, επιβάλλεται η απόρριψη της αιτήσεως αναιρέσεως στο σύνολό της.

V – **Δικαστικά έξοδα**

151. Κατά το άρθρο 184, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, όταν η αίτηση αναιρέσεως απορρίπτεται, το Δικαστήριο αποφαίνεται επί των εξόδων.

152. Βάσει του άρθρου 138, παράγραφοι 1 και 2, σε συνδυασμό με το άρθρο 184, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου· όταν οι ηττηθέντες διάδικοι είναι περισσότεροι του ενός, το Δικαστήριο αποφασίζει για την κατανομή των εξόδων. Επειδή η Επιτροπή ζήτησε να καταδικαστούν οι αναιρεσείουσες στα δικαστικά έξοδα, οι δε τελευταίες ηττήθηκαν, οι αναιρεσείουσες πρέπει να καταδικαστούν στα δικαστικά έξοδα. Δεδομένου ότι άσκησαν από κοινού την αίτηση αναιρέσεως, ευθύνονται εις ολόκληρον για την καταβολή των εξόδων [129].

VI – **Πρόταση**

153. Κατόπιν των ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο να εκδώσει απόφαση με το ακόλουθο διατακτικό:

1) Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως.

2) Οι Dole Food Company, Inc. και Dole Fresh Fruit Europe OHG καταδικάζονται εις ολόκληρον στα δικαστικά έξοδα.

129 — Απόφαση Akzo Nobel Chemicals και Akcros Chemicals κατά Επιτροπής (C-550/07 P, EU:C:2010:512, σκέψη 123)· ομοίως, απόφαση D και Σουηδία κατά Συμβουλίου (C-122/99 P και C-125/99 P, EU:C:2001:304, σκέψη 65)· στην τελευταία περίπτωση, ο D και το Βασίλειο της Σουηδίας είχαν ασκήσει δύο χωριστές αιτήσεις αναιρέσεως, αλλά καταδικάστηκαν εις ολόκληρον στα δικαστικά έξοδα.